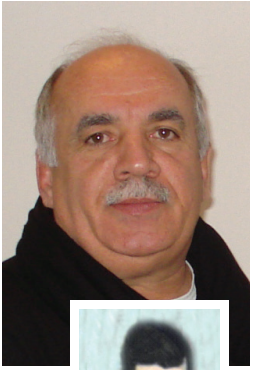

Balkanlarda Türk Çocuk Edebiyatı

Zeynel BEKSACI*

Makedonya’da, Kosova’da ve Türkiye’de birkaç kez beraber olma fırsatını yakaladığım büyük Türk şairi Fazıl Hüsni Dağlarca son kez geldiği 25. Struga Şiir Akşamları Festivali’nin ardından Kosova’yı da ziyaret etmiş ve gazeteci Aziz Serbest’in sorularını yanıtlarken, (8 Eylül 1986 tarihli *Tan* gazetesinde) “*Ana dilimiz büyük bir yurttur.*” demişti.

Öte yandan, ocak 1983 *Yaba* dergisinde kendisiyle yapılan röportajda “*Yazın alanında yapmak istediğiniz nelerdir?*” şeklinde yöneltilen soruya, Necati Zekeriya’nın verdiği yanıt şudur: “*Ben dünyamızı, çağımızı yansıtmak istiyorum salt, durumumu anlatmak istiyorum sadece, yakınlarıma, dostlarıma mektuplar yazar gibi.*”

Evet, bizler, Türkçenin Rumeli yakasında olanlar, uzun yıllardır babasının uzun bir yolculuktan sonra dönmesini bekleyen çocuk misali konumunda olsak bile, ana dilimizin büyük bir yurt olduğu gerçeğinin bilinciyle durumumuzu anlatmak için kolları sıvadık. Bu dile öksüz muamelesi yapılmasın diye, çok yönlü çalışmalara sarıldık.

Çeşitli fırsatlarda, 1960’lı yıllar ve daha sonraki zamanlarda Fazıl Hüsni Dağlarca, Aziz Nesin, Oktay Akbal, Yaşar Kemal ve daha niceleri o dönem Yugoslavya’ında Türk çocuk edebiyatının Türkiye’deki çocuk edebiyatından daha güçlü olduğuna vurgu yapmışlar ve Türkiye’deki çocuk edebiyatının gelişmesinde ivme rolü oynadığını söylemişlerdir. İşte Balkanlarda gurur duyulması bu çalışmaların öncüleri olarak sayılan Necati Zekeriya ve kuşağı ile Balkanlardaki diğer edebiyatçılar, bizlerin klasikleri olarak bu alandaki çalışmalarımıza tam anlamıyla bir model oldular. Yayınladıkları kitaplarla, çıkardıkları dergilerle, yazdıkları şiir ve öykülerle, hazırladıkları antolojilerle, diğer halkların edebiyatlarından yaptıkları çevirilerle, verdikleri savaşımınla, edebiyatın ve dolayısıyla çocuk edebiyatının da gelişmesi ve yaşatılması için örnek oldular.

Balkanlardaki Türk çocuk edebiyatını anlattığım bu yazımda gücüm yettiğince toplu bir bakış atmaya özen gösterip, bölgede Türkçe yazmanın, Türkçenin nöbetine durmanın ne denli zor bir iş olduğunun fotoğrafını vermeye çalıştım.

* Şair, yazar, ressam, Kosova Türkçem Çocuk Dergisi Yönetmeni.

Yitik Bir Türk Yurdu: Balkanlar

Balkanları, Balkanlar tarihini, Türkler-siz düşünmek hemen hemen imkânsızdır. Avrupa'nın güneydoğusunda bir yarımada olarak yer alan Balkanlar, Türk tarihi açısından son derece önemli bir coğrafyadır. Önce, atalarımız, V. yüzyıl başlarında başta Atilla olmak üzere bu bölgenin büyük bir bölümünü ele geçirirler. Peçenek, Kuman ve Uz Türklerinin Balkanlara yerleşme tarihleri ise XI. ve XII. yüzyıldır. Ancak, bugün de varlığını sürdüren Türklerin bölgedeki kalıcı ilişkilerinin Osmanlı ile başladığı bilinen bir gerçekliktir.

Rumeli Fatihi olarak anılan Osman Gazi'nin büyük oğlu Süleyman Paşa, 1354 yılında Çanakkale Boğazı'nı geçerek Gelibolu'ya ulaşır. Bununla fetih hareketi de başlamış olur. Kendisinden sonra süren fetih dalgalarıyla Balkanlar kısa bir zaman sonra Osmanlı Devleti'nin en önemli kanatlarından biri hâline gelir. Balkan seferlerini Kuzey'e doğru çeviren Kanuni Sultan Süleyman, Orta Avrupa'nın kilit rölünü oynayan Belgrad'ı alarak Macaristan'a girer, Mohaç Meydan Muharebesi zaferi ardından da bu ülkeyi topraklarına katar. Bu tarihten itibaren Balkanlar, iki yüz yıl sürecek bir barış ortamına kavuşur.

Rıdvan Canım "Yirmibirinci Asrın Başında Balkanlarda Yaşayan Türkçe" adlı yazısında, Balkanların Türk kültürü ile bütünleşmesini şöyle dile getirir: "Rumeli" veya "Balkanlar" olarak adlandırılabilen bu coğrafi bölge asırlar içerisinde Türk mimari

eserleriyle, Türk kültür ve sanatıyla, Türk'ün güzel Türkçesiyle, Türk gelenek ve görenekleriyle, inançlarıyla bezenmiş, bu bölgenin ayrılmaz unsurları olmuşlardır. Özellikle, başta Edirne olmak üzere Balkan coğrafyasında Üsküp, Selânik, Saraybosna, Prizren, Priştine, Sofya, Belgrad, Filibe, Manastır, Vardar Yenicesi, Serez ve Kalkandelen gibi Rumeli şehirleri birer kültür merkezi hâline geldi. Bu şehirler, asırlarca Türk kültürünü besleyip büyüten, yaşatan gü-rül gü-rül pınarlar oldular."

Balkanların huzur fotoğrafı 1863'ten itibaren bozulmaya başlar. 1699'daki Karlofça Antlaşması'nın ardından Osmanlı, kademe kademe bu topraklardan çekilmek zorunda kalır ve 1912 yılında

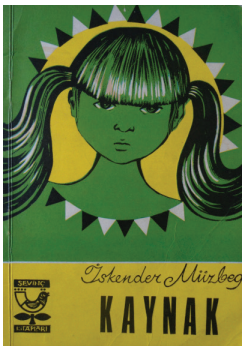
Sevgi İçin Türkü

Anneciğim, söyle
sevginin şekli var mı
neye benzer sevgi?

Evet, sevginin şekli var mı,
varsa neye benzer?
Örneğin benzer mi sana, babama?
Yoksa dondurmaya
çikolataya
kurabiyeye mi benzer?
O da yenir mi meyva gibi?
Bitince yerine yenisini
almak mümkün müdür dükkandan
pantolon gibi
hırka gibi
elbise gibi?
Gözleri, kulakları var mı?
Şeklini çizebilir mi ressam amca?

Anneciğim, söyle
sevginin şekli var mı
neye benzer sevgi?

Necati Zekeriya
(1928 -1988)

da Balkanlar elden giderek yitik bir yurt olarak belleklerde yer edinir.

Mustafa İsen, Reyhan İsen ve Ayşe Esra Kireççi ile ortaklaşa hazırladıkları *Balkanlarda Türk Çocuk Şiiri Antolojisi*¹’nde yer alan “Balkanlarda Türk Edebiyatı” başlıklı yazısında Balkanlardaki farklılaşmayı, “*Balkanlar; sağlanan barış ortamıyla birlikte hızlı bir gelişme göstermiş, başta imar faaliyetleri olmak üzere güzel sanatlar bu topraklarda boy göstermiştir... Edebiyat tarihi açısından bir değerlendirme yapılacak olsa bölgede ilk örneklerle II. Bayezid döneminde (1481-1512) rastlanır.*” cümleleriyle açıklar. Yazısının devamında bunda şaşılacak

bir durumun olmadığını altını çizen ve kültürel gelişmelerin siyasi gelişmeleri belli bir mesafeden izlediğini de dile getiren İsen’e göre, Edirne, Gelibolu, Saraybosna, Serez, Vardar Yenicesi, Üsküp, Manastır, Filibe, Selanik ve Belgrad gibi önemli kültür merkezlerinden ve bunlardan siyasi bakımdan biraz daha az öneme sahip başka beldelerden yüzlerce şair ve yazar yetişmeye başlamış ve bunlar zaman içinde Türkçemizin en güzel örneklerini üretmişlerdir. Bununla birlikte Mustafa İsen, yazısında, Osmanlı kültür coğrafyasında şairlerin büyük bir bölümünün Balkanlardaki şehirlerde doğduğuna da dikkat çeker. Bugünkü Bulgaristan sınırları içinde seksen beş şairin doğduğunu, bugünkü Yunanistan sınırları içinde yer alan Serez, Vardar Yenicesi, Selanik, Girit gibi önemli kültür merkezlerinde çok sayıda şairin yetiştiğine de vurgu yapar. Nitekim Türk edebiyatında kendine özgü bir yeri olan Makedonya ve Yugoslavya sınırları içinde de çok sayıda ünlü şairin yetiştiğini bilmekteyiz. Mustafa İsen’e göre, Arnavutluk, Romanya ve Macaristan’a baktığımızda ise burada var olan şairler ise birkaç ismi geçmez.

Osmanlı’nın çökilişiyle Türkler ve Türkçe açısından Balkanlar bir hüznün coğrafyasına dönüşmüştür. Ardı arkası kesilmeyen göçler, baskılar, savaşlar, bu topraklarda kalan biz Türk nüfus için sinelerimize çeşitli ızdırap kerpiçlerinin üst üste dizilmesi anlamına geliyordu. Yadsınmalar, horlanmalar, ikinci derece vatandaş muamelesine maruz kalmak, bizlere olumsuz açıdan yansıyan durumların yalnız birkaçıydı. Gene de, bir gerçek var ki; bizler Balkanlarda, Rumeli’nin Türkçe yakasında olanlar kimliğimizi, ana dilimizi, Türkçemizi koşullar ne olursa olsun bir cevher gibi kalbimizin en derinliklerinde gizleyiverdik hep. İnceldik, ama kopmadık... Öyle ya, nerede olursak olalım, yurt bilip nereye yerleşmişsek, bir sözle coğrafyanın hangi yerine serpilmiş olsak bile, biz Türkler son derece gururlu ve onurluyuz ki; çobanından padişahına kadar şair bir milletiz; edebiyatın âşığı, gönül adamlarıyız... Dede Korkut, Ahmet Yesevi, Mevlâna, Hacı Bektaş-ı Veli, Pir Sultan Abdal, Yunus Emre, Âşık Çelebi, Karacaoğlu, Koroğlu, Baki, Nedim, Nesimi vb. ölümsüz değerlere sahip büyük bir ulusun mensupları, mirasçılarıyız.

Balkanlarda Türk edebiyatının kökeni, Süreyya Yusuf’un dediği gibi: “*Başta gelen sözlü edebiyat, geleneğini hiç bozmadan halk arasında yaşamasına devam etmiş, aydınlar arasında bile yazılı edebiyatın boşluğunu bir yere dek gidermekte yeterli görülmüştür.*” Bu görüşe Necati Zekerîya da katılarak, “*Gerçek şudur ki, şiirimizin kökeni, dil, biçim, öz anlayışı bir yana, çok ötelere gider. Söylenmiş, yazılmış halk türkülerinin, tasavvuf şiirlerinin*

1 Grafiker Yayınevi, Ankara 2001.

de sayısı, kuşkusuz çok kabarıktır” şeklinde ifadeler kullanır.

Türk Çocuk Edebiyatında Bir Kavşak: Makedonya

1991 yılında bağımsızlığını ilan eden iki milyonluk Makedonya’nın yaklaşık yüzde onunu Türkler oluşturur. 1912’den 1944 yılına kadar Türkçe bu topraklarda karanlık bir dönem yaşar. Ömür boyunca doğduğu toprakların özlemini çektiği, “Kaybolan Şehir” adlı ünlü şiirini Üsküp’e adadığı çağdaş Türk şiirinin mimarı Yahya Kemal Beyatlı, Makedonya Türk şiirinin de baş tacıdır. Ona şiir konusunda ilk dersleri veren 1871-1936 yıllarında yaşamış Rifaî Tekkesi’nin bilge şeyhi Üsküplü İkinci Şeyh Sadeddin Efendi’yi de anmak gerekir. Şiirlerinde tasavvuf havasının estiği tahmin edilen şairin eserlerine bugüne dek ulaşılmadığı için şiiri konusunda ne yazık ki kesin bir bilgiden yoksunuz. Ancak “Sabah Yıldızı” adlı şiiri, çocuklar için yazılmış şiirlerin en tanınmışıdır.

1989 yılında Türkiye’ye göç etme mecburiyetinde kalan Çağdaş Makedonya Türk edebiyatının güçlü kalemi Suat Engüllü, 2002 yılında Birlik Yayınları’na günyüzü gören Mustafa Karahasan’ın *Suzan* adlı eserine yazmış olduğu ön söz yazısında diğerleri arasında şunları vurgulamıştır: “Balkanlarda kalmanın son umudu sayılan Birinci Balkan Savaşı’nın kaybedilmesiyle bir cihan imparatorluğu olan Osmanlı Devleti’nin tarihe gömülmesi, 20. yüzyıla damgasını vuran Makedonyalı Mustafa Kemal Atatürk’ün önderliğinde yürütülen Kurtuluş Savaşı’nın zaferle sonuçlanması ardından kurulan Türkiye Cumhuriyeti’nin iki

sınır ötelerde bulunması nedeniyle, eski Osmanlı topraklarındaki bütün diğer Türkler gibi sözün tam anlamıyla “öksüz kalan” Makedonya Türklerinin bu durumda kaçınılmaz olarak uğradıkları badi-relere rağmen, ata yadigârı toprakları terk etmeyip kendi yağlarıyla kavrularak verdikleri kimlik mücadelesinin edinimlerinin başında Çağdaş Makedonya Türk Edebiyatı gelmektedir.”

İkinci Dünya Savaşı sona ermeden, azınlık haklarının tanınmasıyla, 23 Aralık 1944 tarihi Makedonya’daki Türkler açısından Türkçenin ilk muştusu olur. *Birlik* gazetesi, başlarda birkaç sayı aylık olarak çıkar. Daha sonraları on beş günde bir yayınlanmaya başlar. Ardından haftalık dönüşen *Birlik* gazetesi, 1971 yılında

Hep İlk Neyse

Hep ilk neyse severim;
ilk zili
ilk dersi
ilk sırayı

Hep ilk neyse severim;
ilk okulu
ilk sınıfı
ilk öğretmeni

Hep ilk neyse severim;
ilk kitabı
ilk defteri
ilk kalemi

Hep ilk neyse severim;
ilk harfi
ilk heceyi
ilk alfabeyi

Nusret Dişo Ülkü
(1938-...)

günlük olma hazırlıkları nedeniyle haftada üç defa çıkmaya başlar. Ancak günlük olma fırsatını yakalayamadan altmışıncı yılında anılara karışır.

Ne kitap ne de alfabe olmadığı için, *Birlik* gazetesi hem alfabe hem de yardımcı ders kitabı olarak kullanılmıştır. *Birlik*’le beraber Makedonya’da çağdaş Türk edebiyatının ilk kıvılcımları başlamıştır. *Birlik* gazetesini 28 Aralık 1944 tarihinde Üsküp’teki “Tefeyyüz” ilkokulunda başlayan Türkçe eğitim izler. Radyo, televizyonda Türkçe yayınlara geçilmesi, Balkanlarda ilk profesyonel Türk tiyatrosunun kurulması, ders kitaplarının yayınlanması, kültür sanat derneklerinin kurulması ile Makedonya Türkleri açısından eğitim, kültür, sanat, edebiyat ve yaşamın diğer alanlarında yepyeni bir fırsat doğar. 25. yılı nedeniyle o dönem *Birlik* gazetesinin baş ve sorumlu yazarı olan Necati Zekeriya: “*Birlik gençliğimizin tacı, ilk umudu ve kıvılcımıdır.*” demiştir. Drita Karahasan da gazetenin 50’inci yılı nedeniyle baş ve sorumlu yazar olarak 22.12.1994 tarihli sayıda diğerleri arasında şunları diyecektir: “*Birlik gazetesi hiçbir zaman sadece haber veren bir gazete olmamıştır. Uzak 1944’lerde cımbızla Türkçeleştirilen Latin harfleriyle yayınlanan ilk sayısından başlayarak belirli bir süre içinde yeni açılan Türk okullarındaki çocuklara ilk alfabe, ilk okuma kitabı, ilk yardımcı ders kitabı rolünü oynamıştır. Anadilinde okumaya başlayan küçüklerimiz ilk harfleri Birlik’ten hecelemişlerdir. Sadece bununla kalmayıp Birlik edebiyatımızın beşiği rolünü de oynamıştır.*”

1949 yılında *Yeni Kadın* dergisi yayınlanır. Bunu 1 Eylül 1950 yılında *Pioner* gazetesi izler. 1 Eylül 1951 yılında *Pioner* gazetesi yerine *Sevinç* dergisi yayınlanmaya başlar. 1957 yılında *Tomurcuk* dergisi okur eline ulaşır. İkinci Dünya Savaşı ardından başlayan (o dönem Yugoslavya) Makedonya çağdaş edebiyatında, Enver Tuzcu, Şükrü Ramo, Necati Zekeriya, Şefki Vardar, Mustafa Karahasan, Fahri Kaya, İlhami Emin, Hüseyin Süleyman vb. başta gelen şair ve yazarlar olarak sayılır. Fahri Kaya’ya göre, İkinci Dünya Savaşı sonrası Türk edebiyatını en iyi biçimde tanıtan yapıt 1949 yılında yayınlanan *Makedonya Genç Türk Yazarlarının Eserleri*’dir. Kitapta, Şükrü Ramo ve Necati Zekeriya’nın şiirleri, Mustafa Karahasan’ın “Şaban Hoca” adlı bir perdelik oyunu yer almaktadır. Kaya: “*Kitap, içeriği itibarıyla bugünkü görüş ve anlayış tartılarına göre önemli bir estetik ve sanat değeri taşımasa da, bundan sonra yoğun bir yayın etkinliği başlamış, bu da şairlerimizi, yazarlarımızı oldukça yüreklendirmiştir*” şeklinde ifadeler kullanmıştır. Necati Zekeriya’nın yazdığı *Şiirler* başlıklı şiir kitabı bir yıl sonra yani 1950 yılında gün yüzü görür ve yayınlanan ilk kişisel kitap olarak çağdaş Makedonya Edebiyatı Tarihinde yerini alır.

1951 yılında *Yürü Aydınlığa* adlı kitap yayınlanır. Kitap; Şükrü Ramo, Necati Zekeriya, İlhami Emin, Fahri Kaya, Enver Tuzcu ve Şefki Mahmut’un (Vardar) ın şiirlerinden oluşur. Gene Necati Zekeriya, Fahri Kaya, İlhami Emin’in şiirleri ve Mahmut Kıratlı’nın iki küçük hikâyesinin yer aldığı *Sesler* adlı kitap, 1952 yılında okurla buluşur.

Çağdaş Makedonya Türk çocuk edebiyatının, Avrupa ülkeleri arasında en güçlü çocuk edebiyatlarından biri olan eski Yugoslavya dönemindeki ulus ile halkların edebiyatlarıyla atbaşı gidebilecek ölçüde güçlü bir edebiyat olduğunu vurgulamış olursak, yanılgiya düşmeyiz, diye düşünüyoruz. *Sevinç* ve *Tomurcuk* çocuk dergileri yanı sıra *Birlik* gazete-

sinin çocuk sayfası, çocuk edebiyatının ivme kazanmasına neden olmuştur.

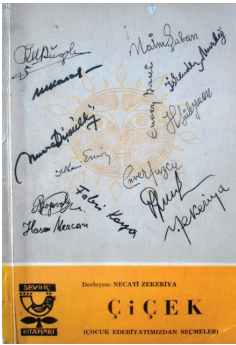
Başlarda şairlerimizin Tevfik Fikret olmak üzere ve diğer yandan Jovan Jovanoviç Zmaj gibi Yugoslavya'nın ünlü şairlerinin etkisiyle daha çok didaktik özellikleri içeren ve kalıplaşmış şiirler yazdığını görürüz. Daha geçleri Grigor Vitez, Dušan Radoviç, Dragan Lukiç vb. ifade yeteneğini ve serbest mısra anlayışını benimseyerek, şair ve yazarlar bu doğrultuda eserler vermeye başlar. Bundan sonraki şiir ve hikâyedeki gelişmede şair ve yazarların kendine özgün bir yol aldıkları gözlenir.

1945 sonrası Enver Tuzcu'nun (1916-1958) *Bahar ve Çocuk* adlı kitabı çocuklar için Makedonya'da Türkçe yayınlanan ilk kitaplar arasında yerini alır. Kitapta Tefvik Fikret'in etkisi belirgin bir şekilde göze çarpar.

1918 İştîp doğumlu olan Şükrü Ramo, liseyi doğum yerinde tamamlar. Ardından Üsküp'te Felsefe Fakültesine kaydını yaptırır. Edebiyat ilgisini çekmektedir. 12 Temmuz 1980 tarihli Priştine'de yayınlanan *Tan* gazetesinde kendisiyle yapmış olduğu röportajda o dönemlerde edebiyata olan düşkünlüğünü şöyle anlatmıştı: “*Edebiyat çok ilgimi çekiyordu. Tolstoy, Balzak, Gorki, Nazım Hikmet, Koço Ratsin, Hristo Botev gibi yerli ve dünya yazarlarının eserlerini okudum. Nyegoş, Majuraniç, Rakiç gibi şairlerin şiirlerini ezberledim. O dönemlerde tek hedefim okumak, bilgi edinmek ve kültürümü genişletmekti. Ardından da edebiyata sarılmak.*”

Ramo, kimi karalamalar yapar. Denemeler, şiirler, öyküler yazar. Hatta *Markize* adı altında iki perdelik bir de piyes yazar. Ancak bunların hiçbirini bugün elimizde yoktur...

İkinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesi nedeniyle yeniden İştîb'e döner. Yurdunu istila eden düşmana karşı eylemlere katılır. Sonra da Türklerin yoğun olarak yaşadığı Doğu Makedonya'daki savaşlarda kendini bulur. Etkin olarak katıldığı savaşlarda bir elinde silah bir elinde kalem vardır. Düşmana karşı savaşırken çağdaş Makedonya Türk edebiyatında tarihi ve belgesel değeri ve yeri olan “Faşist Kurbanları” adlı ilk şiirlerinden birini yazar. Savaşın ardından ülkenin kalkınması ve yeni düzenin kurulmasına etkin olarak katılır. 18 yıl *Birlik* gazetesinin başında bulunur. Gazeteci kadrosunun, Türkçe sözlüğün, Türkçe kitap, İstanbul Türkçesini bilenlerin olmadığı bir durumda olağanüstü çaba harcar. Gazeteci kadrosunu hazırlar. İlk Türkçe alfabe, ilk coğrafya, hesap, tarih, dil gibi kitapları da yine *Birlik* yazarlarıyla birlikte çocuklara kazandırır.

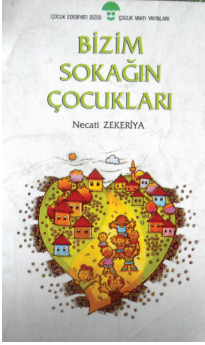
Nineden Toruna Selam

Benim de bir Ay'ım olacak.
Sana doğacak
Sana doğacak.

Benim de bir kucağım var
Sana açılacak.

Benim de bir türküm var
Senin olacak
Senin olacak.

HASAN MERCAN
(1944-2004)

Türk okullarına öğretmen yetiştirme amacıyla düzenlenen kurslarda ders verir, kültür kuruluşlarının kurulmasında yer alır, gazeteye yüzlerce makale, röportaj ve değişik içeriklerde yazı yazar. Şükrü Ramo, Makedonya’da birçok üst düzey görevlerde bulunur. Bir ara Makedonya Meclisinde başkan yardımcılığı görevini de yapar.

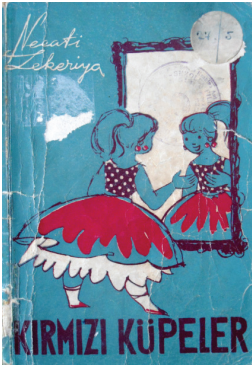
Fahri Kaya, 21 Kasım 1998 tarihli Birlik gazetesinde “Edebiyatımızda Şükrü Ramo” konulu yazısında şunları yazar: “...Yaratıcılığıyla, yazdıklarıyla, yayınladıklarıyla Şükrü Ramo sadece edebiyatımızın temel taşı atmış değil, o aynı zamanda Makedonya Türklerinin edebiyat hazinesini de büyük ölçüde zenginleştirmiştir... İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra bu topraklarda yaratılan edebiyat için yapılan her konuşma, yazılan her yazı hep Şükrü Ramo’nun kişiliği ve eserleri hakkında söz etmekle başlar...”

Nice nesiller ilkokul sıralarında ister kitaplarından, ister *Sevinç* ve *Tomurcuk* dergilerinden, ister de *Birlik* gazetesi çocuk sayfalarından, Şükrü Ramo’nun şiirlerini ezberledi, öykülerini okudu. O, İkinci Dünya Savaşı sonrası Makedonya’da gelişen çağdaş Türk edebiyatının temel taşlarından biri olarak seve seve okunan tam anlamıyla klasik bir şair ve yazardı.

Yayınladığı Kitaplar: *Vatan Birdir Unutma*, Detska Radost Yayınları, 1958 Üsküp, *Çelenk*, Kultura Yayınları, 1959 Üsküp, *Hoşgeldiniz*, Tomurcuk Yayınları, 1964 Üsküp, *Güzel Günler*, Sevinç Yayınları, 1972 Üsküp, *Renkli Gülüşler*, Birlik Yayınları, 1976 Üsküp, *O...İnsan* (Makedonca), Makedonska Knyiga Yayınları 1978 Üsküp, *Kır Çiçeği* (Öyküler), Sevinç Yayınları, 1969 Üsküp, *Yeşil Köy* (Öyküler), Sesler Yayınları, 1972 Üsküp, *Alevden Yıldız* (Öyküler), Birlik Yayınları, 1978 Üsküp. *Kuş Sesi*, Birlik Yayınları, 1980 Üsküp, *Toprağımın Sesi*, Birlik Yayınları, 1985 Üsküp, *Sabah Yıldızı*, Tan Yayınları, 1987 Priştine, *Şiirler*, Seçme Şiirleri, Birlik Yayınları, 1988 Üsküp.

Makedonca Yayımlanan Kitapları: *Toj Çovek* (Şiirler), Makedonska Kniga Yayınevi 1978 Skopje, *Sakame Tsvek’e* (Şiirler), Studenski Zbor Yayınları, 1985 Skopje.

Arnavutça Yayımlanan Kitabı: *Sytë Mëmëdheutë* (Şiirler), Flaka e vëllezërimit Yayınları, Shkup 1980.

Şükrü Ramo, özgün şiir ve öykü kitapları yanı sıra çok sayıda okul kitapları, yardımcı ders kitapları hazırlamıştır. Yine Makedonca ve Sırpçadan çok sayıda şiir ve hikâye çevirmiştir.

Hüseyin Süleyman, 1900 yılında Kumanova’da doğdu. 1963 yılında Üsküp’te öldü. İkinci Dünya Savaşı sonrası Üsküp’teki “İrfan” ve “Tefeyyüz” okullarında öğretmenlik yaptı. Edebiyat ve tarihî konulara çok genç yaşta ilgi göstermeye başladı. Tarih konusundaki yazılarını *Birlik* gazetesinde yayınladı. Bu yazıların çoğu Makedonya’daki han, hamam, cami, tekke ve saraylara ilişkin yazılardı.

Hüseyin Süleyman, çocuklar için de yazdı. *Birlik* gazetesinin çocuk sayfalarında, *Sevinç* ve *Tomurcuk* dergilerinde öykü ve çeşitli içerikte ilginç yazıları yayınlandı. Ölümünden sonra öykülerinin büyük bir bölümü 1964 yılında yayınlanan *Çocuklar* adlı kitapta toplandı.

Hüseyin Süleyman'ın "Aliş" adlı bir de tiyatro oyunu vardır. Bu oyun, Balkanların biricik profesyonel Üsküp Türk Tiyatrosu'nda defalarca sahnelenerek, günümüzde bile seyircilerin ilgisini çekmeye devam etmektedir.

Mustafa Karahasan, 1920 yılında Üsküp'te doğdu. 2002 yılında Belgrad'ta öldü. İlk, orta ve yükseköğrenimini doğduğu kentte bitirdi. Genç yaşta devrimci olarak Krallık Yugoslavya rejimine karşı gelerek, birçok eylemlerde bulundu. İkinci Dünya Savaşı'nda faşist istilacılarına karşı savaştı. Kurtuluştan sonra kendini edebiyata veren Mustafa Karahasan'ın *Birlik* gazetesi, *Sevinç* ve *Tomurcuk* dergilerinin gün ışığına çıkmasında büyük katkısı oldu. Yazdığı öyküleriyle, tiyatro eserleriyle, eleştirileriyle ilgi topladı. Bir süre *Birlik* gazetesinin baş ve sorumlu yazarı görevinde bulundu. Yanı sıra Üsküp Halklar Tiyatrosu ve Tefeyyüz ilkokulunda müdürlük yaptı. Ayrıca Üsküp Radyosu Türkçe Yayınlar Bölümü'nün başında da bulundu.

Mustafa Karahasan önce yazdığı tiyatro oyunları ile tanındı. 1949 yılında *Makedonya Genç Türk Yazarlarının Eserleri* kitabında yapıtlarıyla yer aldı.

1955 yılında: *Küçük Erler*, *Kalbin Yaşları* ve *Hapishaneden Notlar* olmak üzere üç çocuk kitabı yayınladı. 1973 yılında yine üç kitapla okura ulaştı: *Arkadaşlar*, *Yedi Başlı Dev* ve Makedonca olarak *Vataşanka*. Üçü de öykü kitaplarıydı. Çocuk öykülerinin yanı sıra, büyükler için de öyküler yazdı.

Edebiyattan başka, tarih ve pedagoji içerikli çok sayıda yazılar yayınladı. Birçok bilimsel toplantı, panel ve sempozyumlara katıldı ve tebliğleri ilgi uyandırdı.

Necati Zekeriya ve Fahri Kaya, Makedonya ve Kosova'da dallanıp budaklanan Türk edebiyatının hem içinde yoğun bir şekilde yer almış, hem de onun tanıtılması, savunulması, sahiplenilmesi konusunda başlı başına birer enstitü rolünü oynamışlardır. Bugün 84 yaşında olan Fahri Kaya hâlâ Üsküp'te genç kuşaklara dudak ısırtacak şekilde yazılarıyla, yeni kitaplarıyla gurur çıkarımız olarak çalışmalarını doludizgin sürdürmektedir.

Sözü önce Necati Zekeriya'ya bağlayalım. Necati Zekeriya, 1928 yılında Üsküp'te doğdu. 10 Haziran 1988 günü, tedavi olmak için gittiği Sremska Kamenica'da öldü. İlk şiiri Eylül 1947 yılında *Birlik* gazetesinde yayınlandı. *Şiirler* adlı ilk kitabı 1950 yılında yayınlandı. 1944 sonrası (Yugoslavya'da) Makedonya'da gelişen çağdaş Türk edebiya-

Erik Ağacı

Baharda ne güzeldir
Erik ağacı
Yüzlerce binlerce
Daha da fazla
Bembeyaz çiçek açar
Ben dünyanın
Baharda erik ağacına
Benzemesini isterdim

FAHRİ MERMER
(1950-2001)

tı tarihinde yayınlanan ilk özgün kitap olarak yerini almıştır. 1947 yılında bir yıl öğretmenlik yaptı. 1950-1969 yılları arasında *Sevinç* ve *Tomurcuk* dergilerinin sorumlu yazarlığını yaptı. 1969-1973 yıllarında da *Birlik* gazetesinin başyazarlığını yaptı. Priştine’de *Tan* gazetesi çerçevesinde çıkan *Kuş* dergisini de uzun yıllar yönetti. Son olarak da *Tan* gazetesinin Üsküp muhabirliğini yaptı.

Abdülkadir Hayber “70. Yaş günü ve 10. Ölüm yılında Necati’yi anıyoruz” adlı *Sesler* aylık kültür sanat dergisindeki² yazısında şairin çocukluk yıllarıyla ilgili şunları yazar: “Şairin ilk çocukluk yılları, savaşlar ve karışıklıklar içinde geçmiştir. Daha on iki yaşındayken İkinci Dünya Savaşı patlak vermiş arkasından doğup büyüdüğü topraklar işgal edilmiştir. Savaşları görmüş, yurdunun düşman işgalinden kurtuluşunu ve yeni bir dönemin başlamasını heyecanla yaşamıştır. Birinin acısını, ötekinin sevincini duymuştur. Bütün bunlar, çocukluğun pembe düşlerle dolu günlerinde olmuştur...”

Necati Zekeriya küçük yaşta ninni ve masalların yanında, babasının çaldığı keman ve kardeşlerinin çaldığı ud seslerini dinleyerek büyümüştür. Şiirleri ve hikâyeleri böyle bir ortamdan kaynaklanmaktadır...

26 Temmuz 1980 tarihli *Tan* gazetesinde yayınlanan “Her Yönüyle Yazıncılarımız Yazın Sofrasında” dizi röportajlarımızın birini “En Eski Ama En Zor Zanaat Sevmektir” başlığı altında Necati Zekeriya’yla gerçekleştirmiştim. Edebiyata hangi ortamda, nasıl başlamıştı? İşte söz konusu tarihî röportajda “...Ben, çalgı çalınan, türkü yakılan bir ailede doğdum. Babam keman, büyük kardeşlerim de ud ve kanun çalardı. Ben de türkü, şarkı okurdum. Sesim berbattı, ama annem sesimi çok beğenirdi, öyledir: “Kargaya yavrusu şahin görünür.” Böyle bir hava içinde yazmaya başladım. Öyle, yani bir oyuna başlar gibi. Talihime, kısa bir zamanda şiir yazmanın güç bir iş olduğunu anladım. Yeni şeyler söylemek, otantik olmak gerekiyordu. Anlaşılan ömrümün sonuna dek, bu duygu altında ezilip öleceğim...” cümleleriyle yazarlığının başlangıcını anlatır.

Necati Zekeriya, çocuk edebiyatımızın, özellikle çocuk öykümüzün sönmeyen yıldızıdır. Avrupa ve dünya çapında bir çocuk öyküsü yazarıdır. Balkanlarda değil de, Avrupa’nın herhangi bir ülkesinde yaşamış olsaydı değeri kat be kat büyük olacak, dünya çocuk klasikleri arasında yerini çoktan alacaktı. Zekeriya, gene de öyküleriyle, öykülerindeki kahramanı Orhan’la çocuk yazınımızı Balkanlar, Avrupa ve hatta dünyada tanıttı.

Yukarıda vurguladığım röportajda diğerleri arasında Necati Zekeriya’ya “Orhan, kimdir?” diye sormuştum. Şöyle yanıtlamıştı: “Victor Hugo’yu çocuklar arasında tanıtan, “Sefiller” adlı romanı değil, küçük kahramanı Gavroş’tur. Yiğitlik simgesidir Gavroş. Buna bir prototip aradım, 1941 yılı, 6 Nisan’da, Üsküp bombardıman edildiği gün, yitirdiğim ilkokul arkadaşım Orhan’ı çok yıllar sonra anımsadım, öykülerime onu kahraman edindim. O gün, bugün çocukların kaygılarını, kıvançlarını onun kişiliğinde kümeleştirmeye çalışırım hep.”

2 Mart, Nisan, Haziran 1998.

Necati Zekeriya, ilk şiirlerinin yayınından sonra daha çok çocuk edebiyatına yönelmiştir. *Şiirler*'in ardından birer yıl ara ile *Okul Çanı* (1952), *Silahşör Tavşan* (1953) ve *Gelincik* (1954) isimli kitapları yayınlanmıştır.

Türkçem dergisinin Mayıs 2014 tarihli 162'nci sayısındaki Nazlı Rânâ Gürel "Necati Zekeriya ve Samet Behrengi'nin Eserlerinde Vatandaş Olarak Çocuk" adlı yazısında, ünlü yazarımızın öykülerindeki içeriğe değinirken, şu savlarda bulunur: "... Necati Zekeriya, çocuğu realiteden, içinde yaşadığı dünyadan koparmadan başarılı kurguların çekiciliği ile yönlendirmeğe çalışır. Sosyalist bir ülkenin Müslüman vatandaşı Necati Zekeriya insanların topluma sundukları emeğe göre değer arz ettiği, farklılıkların sorun yaratmayan zenginlikler olarak algılandığı, otoriteye saygılı uyumlu vatandaşlar hazırlayacak mesajlarla çocuk okurlarına seslenir. Necati Zekeriya'nın Orhan adlı eserinde baştan sona uzlaşma ve hoşgörü telkin eder..."

Öte yandan, *Sesler* dergisinde³ "70 Yaş Günü ve 10. Ölüm Yıldönümünde Necati'yi Anıyoruz" adlı yazısında Abdülkadir Hayber, yazarın hikâyelerinin içeriğini şöyle değerlendirir: "*Sokakların sahibinin çocuklar olduğunu Necati Zekeriya'nın hikâyeleri bir kere daha göstermektedir. Şiirin yanında küçük hikâyeyi de vazgeçilemeyen bir tür olarak benimseyen yazar, bu türde çok başarılı örnekler vermiştir. Hikâyelerin konusunu çocukların sokaktaki oyunları, kavgaları, dargınlıkları, barışmaları, birbirlerini kıskanmaları ve sevmeleri, anne, baba ve kardeşleriyle olan ilişkileri ve okul günleriyle ilgilidir. Bunlara savaş yıllarını ve çocukların aşklarını da eklemek gerekir.*"

Yayınlanan eserleri: *Şiirler*, Novo Pokolonie, Üsküp, 1950, *Okul Çanı*, Şiirler, Detska Radost Yayınları, Üsküp, 1952, *Silahşör Tavşan*, Şiirler, Detska Radost Yayınları, Üsküp, 1953, *Nerde Olsam*, Şiirler, Koço Raçin Yayınevi, Üsküp 1953, *Gelincik*, şiirler, Koço Raçin Yayınevi, Üsküp, 1954, *Kırmızı Kıpeler*, şiirler, Detska Radost Yayınları, Üsküp 1958, *Bizim Sokağın Çocukları*, Öyküler, Kultura Yayınları, Üsküp, 1961, *Ninniler*, Şiirler, Kultura Yayınları, Üsküp, 1964, *Sevgi*, şiirler, Koço Raçin Yayınevi, Üsküp, 1965, *Damlalar*, şiirler, Detska Radost Yayınları, Üsküp, 1967, *Eski Sokağın Çocukları*, öyküler, Detska Radost Yayınları, Üsküp, 1967, *Yeni Sokağın Çocukları*, öyküler, Makedonska Kniga Yayınları, Üsküp, 1967, *Güzel Nedir Çirkin Nedir*, Türkçe-Makedonca öyküler, Makedonca çeviriler: İlhami Emin, Kultura Yayınları, Üsküp, 1968, *Lorka Soyutlaması*,

Levent'in Kuşu

Levent defterine bir kuş çizdi
Sevincinden
Defter güldü,
Gökyüzü sevindi.

Levent defterine bir kuş çizdi
Sevincinden
Yeryüzünün barışı büyüdü,
Güneşin defterine girdi.

Levent defterine öyle bir kuş çizdi ki
Sevincinden
Kuş uçtu,
Defter uçtu...

ARİF BOZACI
(1944-...)

3 Yıl: 1998, Sayı: 324-325-326-327.

şiiirler, Tan Yayınevi, Priştine, 1977, *Bizim Sokağın Romeo ve Jüliyeti*, öyküler, Tan Yayınevi, Priştine, 1981, *Ağaçlar Dile Gelse*, şiirler, Tan Yayınevi, Priştine, 1986, *Harfler Ne Yer*, şiirler, Birlik Yayınları, Üsküp, 1987, *Bizim Sokağın Çocukları*, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul 1991, *Ablama Sevda Şiirleri*, Birlik Yayınları, Üsküp 1995, *Bizim Sokağın Çocukları*, Ders Kitapları ve Araçları Kurumu-Belgrad 1998, İstanbul’da şair yazar Mustafa Ruhi Şirin’in yönettiği Çocuk Vakfının hazırladığı, *Türk Çocuk ve İlkgençlik Edebiyatı’nın Dünya Dilleri’ne Çevrilmesi Projesi* çerçevesinde TEDA Projesi’nin desteklediği 15 çocuk kitabı ilk kez Arapçaya çevrildi ve Mısır’da Safer Yayınevi tarafından yayımlandı. 15 kitap arasında Necati

Zekeriya’nın *Bizim Sokağın Çocukları* kitabı da yayımlandı.

Ayrıca, yine Çocuk Vakfının hazırladığı Türk Çocuk ve İlkgençlik Edebiyatının Dünya Dillerine Çevrilmesi Projesi çerçevesinde önerilen ve Onel Yayınevi TEDA Projesi desteğiyle 14 çocuk kitabı 2008-2010 yılları arasında Almanya’da yayımlandı. Bu proje kapsamında Sara Heigl’in çevirisiyle Necati Zekeriya’nın *Bizim Sokağın Çocukları* adlı kitabı da Alman okurlarına kazandırıldı. Aynı proje çerçevesinde *Bizim Sokağın Çocukları* Pakistan’da Multı Affairs tarafından (2009) Prof. Dr. Halil Tokar çevirisi ile Urduca olarak da yayımlandı.

Necati Zekeriya’nın, ayrıca çok sayıda antoloji, çeviri ve derlemeleri de var. Kimilerini tek başına, kimilerini de yazıncı dostlarıyla ortaklaşa hazırlamıştır. Eski Yugoslavya’da edebiyat alanında diller arası köprülerin kurulmasında en büyük katkıyı sunanların başında Necati Zekeriya gelmektedir. Tek başına hazırladığı antolojiler: *Çiçek* (Antoloji), Koço Ratsin Yayınevi, Üsküp 1963, aynı kitabın 2. baskısı 1969’da Sevinç Yayınları arasında çıktı, *Bir Dalda Bin Çiçek* (Antoloji-Yugoslavya Seçme Çocuk Şiirleri), Koço Ratsin Yayınevi, Üsküp 1964, *On Makedon Ozanı* (Antoloji), Cem Yayınları, İstanbul 1971, *Çağdaş Yugoslav Hikâyeleri* (Antoloji), Varlık Yayınları, İstanbul 1975, *Çağdaş Makedon Şiiri Antolojisi*, Koza Yayınları, İstanbul 1978, *Demet* (Antoloji), Tekin Yayınevi, İstanbul 1982, 1983 yılında İstanbul’un “Cem” ve Priştine’nin “Tan” yayınevlerinin ortak girişimiyle *Çağdaş Yugoslav Şiiri Antolojisi* yayımlandı. *Yugoslav Yazarlarından Çocuk Öyküleri*, Birlik Yayınları, Üsküp 1988, *Sevgiyle* (Antoloji), Tan Yayınları, Priştine 1988.

Necati Zekeriya'nın eski Yugoslavya'da konuşulan dillerden ağırlıklı olmak üzere çocuklar için Türkçeye kazandırdığı çok sayıda yapıt var. Yapıtlarını Türkçeye çevirdiği yazar ve şairler şunlardır: Vanço Nikoleski, Vasil Kunoski, Plivera Nikolova, Aleksandar Popovski, Grigor Vitez, Aleksa Mikiç ve Dragan Lukić.

Yetişkinlere ait eserlerini Türkçeye kazandırdığı şairlerse: Kosta Ratsin, Blaje Koneski, Mateya Matevski, Radovan Pavlovski, Vasko Popa, İzet Sarayliç, Radovan Zlatanoviç ve Ziya Dizdareviç'tir.

Necati Zekeriya'nın büyük bir özenle hazırladığı çok sayıdaki ders kitaplarını da anmak gerekir. Çevirdiği tiyatro oyunları Üsküp Halklar Tiyatrosu Türk Dramı tarafından oynanmıştır. Uzun yıllar, daha doğrusu ömrünün sonuna kadar yüzlerce yazı, eleştiri, değerini, deneme yazdı. Gerçekleştirdiği röportajların sayısı da bir hayli kabarıktır.

Necati Zekeriya, yaşadığı zaman diliminde bir aydın, çok yönlü sanatçı, şair, yazar, gazeteci, çevirmen olarak Makedonya'da, Balkanlarda ve daha geniş bir çevrede adını tarihe yazdıran çok saygın bir şahsiyetimizdir. Yaşarken saygı duyulan, ölümü ardından da her zaman minnetle anılacak bir değerimiz olarak kuşaklarca yaşayacaktır. Nitekim ölümünden önce yazdığı "Sondeyiş" şiirinde şöyle demiştir: "*Bir gün, öldüğüm zaman bir gün / Mezarımı aramayın çimenlerde, çiçeklerde / Bir gün, öldüğüm zaman bir gün / Mezarımı aramayın istikamlarda, menzillerde / Bir gün, öldüğüm zaman bir gün / Mezarımı arayın bir çocuk gülüşünde.*"

Necati Zekeriya ile ilgili görüşlerimi noktalarken özellikle çocuklar için yazdığı öyküleriyle, giderek bir dünya yazarı olarak anılacağı gerçeğine inanlardan biri olduğumu belirtmek isterim.

Mahmut Kırathı, 1929 Üsküp doğumlu. İkinci Dünya Savaşı'ndan hemen sonra, kadro sağlamak amacıyla açılan Türk öğretmen kurslarına katılarak öğretmen oldu ve ilk öğretmenlik görevini Doğu Makedonya'nın Cumalı köyünde yaptı. Üsküp'e döndü, Tefeyüz okulunda öğretmenlik görevini devam ettirdi. Daha sonra *Sevinç* adını alacak *Pioner*

gazetesi çocuk dergisinin ilk yayın yönetmeni olur. O dönem öyküleri, *Birlik* gazetesinde yayınlanır. İki çocuk öyküsü, 1952 yılında, Necati Zekeriya, Fahri Kaya ve İlhami Emin'in eserlerinin yer aldığı *Sesler* adlı kitapta yayınlanır. 1954 yılında Detska Radost yayınları arasında *Küçük Hikâyeler* adlı kitabı yayınlanır. 1953 yılında patlak veren göçle birlikte kendini Türkiye'de bulur. Orada da yazın etkinliğini sürdürür. *Cengiz'in Marifeti* (1963), *Kumbara* (1963), *Kara Kartalar Çetesi* (1964) ve *Yeşil Ekmek* (1985) adlı kitapları Türkiye'de yayınlanır.

1980'li yılların ortalarına doğru önce Üsküp'e döner. Bir süre sonra da Priştine'ye yerleşir. Hasan Mercan'ın yazdığına göre,

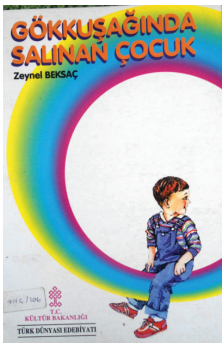

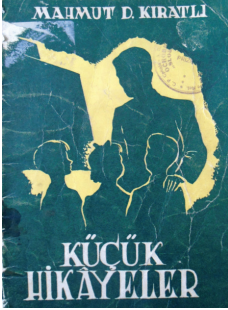
Kuşçu Amca

Kuşçu amca, kuşçu amca
Kafesinden bir kuş ver bana,
Su veririm, mama veririm
Uçacak yer de var bahçemde ona.

ALTAY SUROY
(1949-...)

yazar son dönemlerinde maddi sıkıntılar çeker. 1988 yılında İstanbul'da ölen yazarın, kitaplarında yer almayan oysa dergi ve gazetelerde yayınlanmış birçok öyküsü olduğundan haberdarız.

Fahri Kaya, Makedonya Türk edebiyatının 84 yaşında Üsküp'te yaşayıp yaratan klasiği, çınarı. 13 Haziran 2010 tarihinde Prizren'de *Türkçem* dergisi yılın ödülü nedeniyle kendisi için bir tören düzenlemiştik. Dergi sahibi olarak yılın ödülünü verdikten sonra törende bir konuşma yapmıştı. Fahri Kaya'yla diyeceklerimizi o konuşmadan birkaç tümce aktararak başlatmak istiyorum. Demişti ki: “*Ben edebiyatçı kişiliğimi her şeyden daha çok sevdim... 1912'den sonra hangi zamanda olursa olsun, kimler bu zemine gelse, hep biz Türkleri itmeye çalıştılar. Hâlbuki atalarımız buralara geldiğinde uygarlık ve medeniyeti getirdiler. Hiç kimsenin dinine, millî kimliğine, örf ve âdetlerine, diline dokunmadı... Özel bir kimliğimiz var; Rumeli Türkleriyiz! Özel bir savaşım biçimlerimiz var; yaşamak veya ölmek savaşımımız. Biz bu savaşı iyi yürütüyoruz. Ayaktayız, varız!*”

70. yaş ve 50. sanat yılı nedeniyle 26 Aralık 2000 tarihli Üsküp'te yayınlanan *Birlik* gazetesi için gazeteci Melahat Ali'nin sorularını yanıtlayan Kaya, şöyle der: “... *Ben, doğum yerlerinde ölemeyen insanların yazarıyım... Bizim kuşak yazarlar aydınlanma döneminin yazarlarıyız. Edebiyata sıfırdan başladık... Yazarlar özgeçmişlerini yazmadan kaçamaz... Balkanlarda Türkçe yazmak mücadele etmek demek... Siz bu topraklarda, kurttan kuştan, havadan sudan çok, insanların kaderiyle haşır neşir olmak zorundasınız. Halkınızın alinyazısından uzak kalamazsınız. Bundan uzak kalırsanız kendinize bile ihanet etmiş olursunuz... İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra bu topraklarda yaratılan Çağdaş Türk Edebiyatı'nın temellerini atanlardan biri olduğum için mutluyum...*” Ayrıca, özdeş röportajda Kaya, kendi kuşağının yaptıklarına da özetle şöyle bir açıklık getirmişti:

“... *Bizim kuşak, yazı alanında birçok şeylerle uğraşmak zorundaydı. Zorundaydı diyorum, çünkü birçok şeyi “işte görünelim” düşüncesiyle ya da zevkten yapmadık. Gazetecilikten yola çıktık. İlk edebi ürünleri yarattık. İlk çevirileri, ilk antolojileri, ilk okuma kitaplarını yaptık. Kültür topluluklarımızı, sanat ve edebiyat dergilerimizi kurduk, bunların etkinliklerini yürüttük, ya da etkin olmaları için uğraştık. Yazınımızı, kültürümüzü tanıtmaya çalıştık... Sadece birinde, örneğin kendimi gazetecilik ya da edebiyata bağlayabilseydim, kuşkusuz daha başarılı olabilirdim...*”

Balkanlarda Türk Çocuk Şiiri Antolojisi'nde Mustafa İsen, Fahri Kaya'dan söz ederken “... *Şiirleri uzun süre köy öğretmenliği yaptığı için gözleme dayanır... O, okurun çocuk olduğunu ve kendisinden neler beklendiğini iyi bilir. Bu yüzden uzun yazmayı sevmez. Şiirleri yalın ve süssüzdür. Makedonya'daki Türk edebiyatının öncülerinden olan Fahri Kaya, bölgede Türkçeyi de en güzel kullanan yazarlardan biridir.*” ifadelerini kullanır.

Fahri Kaya, 1930 yılında Kumanova'da doğdu. Öğretmenlik yaptı. Belgrad'ta Şarhiyat Fakültesini bitirdi. Üsküp Radyosu Türkçe Bölümünde çalıştı. Uzun yıllar *Birlik* gazetesi ve *Sesler* dergisini yönetti. Üsküp Öğretmen Okulunda ve üniversitede dili ve yazını öğrencilere aşıladı. Makedonya'da cumhurbaşkanlığı üyeliği dâhil, birçok üst düzey görevlerde bulundu.

İlk şiirleri 1946 yılında *Birlik* gazetesinde yayınlanır. 1951 yılında Makedonya Türk şair ve yazarların eserlerini içeren *Yürü Aydınlığa* kitabında birkaç şiiri yer alır. 1952 yılında *İlk Adımlar* adı altında ilk kitabı yayınlanır. Bu aynı zamanda Makedonya’da (o dönem Yugoslavya’da) yayımlanmış ilk çocuk şiirleri kitabıdır. *Köyden Sesler*, Üsküp, 1958, *Hoşça Kalın*, Detska Radost Yayınları / Tomurcuk Dizisi, Üsküp 1965, *Güle Güle*, Üsküp 1978, *Çocuk Rüyalari*, Birlik Yayınları, Üsküp 1991, *Küçük Hanım*, Birlik Yayınları, Üsküp 1997. 1998 yılında Üsküp’te Birlik Yayınları’nca yayınlanan *İkinci Güneşi* adlı yapıt Kaya’nın yetişkinlere ait öykülerini içermektedir.

Fahri Kaya, alfabe ve ders kitapları da hazırladı. Çalışmalarında kendine özgü bir yeri de hazırladığı antolojiler alır. *Makedonya Yazarlarından Seçme Çocuk Hikâyeleri*, Üsküp 1961, *Türk Masallarından Seçmeler*, Üsküp 1966, *Nazım Hikmet Şiirinden Seçmeler*, Üsküp 1983, “Gökkuşağı” (Yugoslavya Türk Yazarlarının Çocuk Hikâyelerinden Seçmeler), Birlik Yayınları, Üsküp 1985, *Eski Yugoslavya’da Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi*, kapsamlı ön sözle İstanbul’da Cem Yayınevi’nce 1992 yılında yayınlandı. *Çağdaş Boşnak Edebiyatı Antolojisi*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1992, *Çağdaş Makedon Şiirleri Antolojisi*, Kültür Bakanlığı, Ankara 1993, *Yugoslavya Türk Hikâyesi*

Antolojisi 1994, *İnci Kutusu* (Makedon Hikâyeleri Antolojisi), Üsküp 2004. Bunlarla birlikte Fahri Kaya’nın 1953 yılında Dr. Mariya Cukanoviç ile birlikte hazırlayıp Belgrad’ta Sırp Hırvatça yayınlanan *Türk Masalları* adı altında kapsamlı bir derleme kitabı da vardır.

Fahri Kaya son yıllarda çeşitli içerikteki yazılarını, *Seçme Yazılar*, Birlik Yayınları, Üsküp 1994, *Makedon Türklerinden İz Bırakanlar*, Köprü Derneği Divan Yayıncılık ve Multimedya Birimi, Üsküp 2008 ve *Gün Bugün*, Yeni Balkan Yayınevi, Üsküp 2009, çıkan kitaplarında topladı.

Bir Günlüğüne Olsa Bile

Çocuklar
Bir günlüğüne olsa bile
Yaşdaş olalım
Körebe oynayalım
Uçurtma uçuralım
Birlikte
Söz mü!

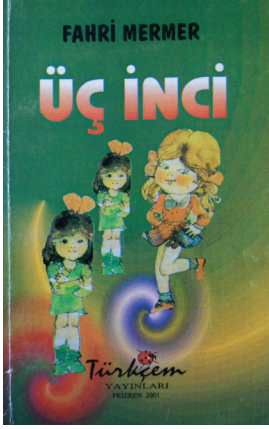
Çocuklar
Bir günlüğüne olsa bile
Yaşdaş olalım

Gezelim bir uçtan bir uca
Gün kararınca de
El ele
Söz mü!

Çocuklar
Bir günlüğüne olsa bile
Yaşdaş olalım
Türkü söyleyelim
Kiraz küpe takalım
Eğlenelim
Söz mü

Zeynel Beksaç
(1952-...)

Ömrünü bu topraklarında yaşayan halka, yarınlara güzellikler vermek için harcayan, onların çok yönlü dünyalarını rengârek kılmak için çırpınan, bu gökkubbede hoş bir seda bırakmak için güne merhaba ve kendi deyimiyile “*Bu topraklarda varlığımızı ispat etmek için yazıyorum*” diyen Fahri Kaya’nın Türk edebiyatına katkıları yadsınamayacak bir gerçekliktir.

Makedonya Türk çocuk edebiyatı bölümünde, bilerek Necati Zekeriya ile Fahri Kaya’ya daha bir geniş yer verdik. Çocuk edebiyatı ve genelde gazete, dergi, antoloji, yazılarıyla bu uğurda bir ömür boyu koşuşturmalarıyla bunu hak ettikleri inancındayım.

1931 yılında Radoviş’te doğan, ilk ve ortaöğrenimini doğum yerinde, İktisat Meslek Lisesini ve Pedagoji Akademisini Üsküp’te tamamlayan İlhami Emin, kısa bir dönem öğretmenlik yaptıktan sonra gazeteciliğe başladı. 1965 yılında yayın hayatına geçen *Sesler* dergisinin ilk sorumlu yazarı oldu. Emin’in bir sonraki durağı Üsküp Radyosu Türkçe Yayınları oldu. Yayınlar sorumlusu olarak kaldığı yıllarda Türkçe yayınların geliştirilmesine katkıda bulundu. Sonra da Üsküp Halklar Tiyatrosunda genel müdürlük yaptı. Makedonya Kültür Bakanı Yardımcısı oldu. Bu görevden emekliye ayrıldı.

Edebiyata şiirle giren Emin, ilk şiirlerini Makedonca yazdı. İlk şiir kitabı da Makedonca yayınlandı. Çok sayıda kitapları yayınlandı. Bazıları Türkçe Makedonca olarak günyüzü gördü. Yayınlananlar kitapları şiir ağırlıklı oldu. Çocuklara ait yapıtları: *Ay Kedisiz Saray*, Detska Radost Yayınları, Üsküp 1964, *Kırk Dost*, Detska Radost Yayınları, Üsküp 1965, *Güneşli Şiirler*, Detska Radost Yayınları, Üsküp 1966, *Şiirli Alfabe*, Birlik Yayınları, Üsküp 1974.

Edebiyatın diğer türlerinde de eserler veren İlhami Emin’in tiyatro oyunları Üsküp Halklar Tiyatrosu Türk Dramınca sahnelendi. Türkçeden Makedoncaya başarılı çeviriler yaptı. Film üzerine yazdığı yazılar da büyük ilgi gördü. Bunlarla birlikte İlhami Emin’in 2008 yılında İzdavački Centar Tri yayınlarından ilk Yörük Türk romanı sayılan *Yürüyen Duvar* eseri yayınlandı.

Mustafa İsen’e göre, İlhami Emin, şiirlerinde folklor öğeleriyle birlikte yeni dil ve ifade imkânlarından da yararlanmıştı. Ancak, büyükler için yazdığı şiirlerde başvurduğu mecazi anlatıma çocuk şiirlerinde de yer vermemiştir. Bu şiirler, daha çok somut özellikler taşır. Ayrıca bunlarda ince bir lirizm de sezilir.

İlhami Emin’in hem yayınladığı çocuklara ait kitaplarıyla, hem de dergilerde yayınladığı şiir öyküleriyle Makedonya Türk çocuk edebiyatının zenginleşmesine büyük katkı sunanlardan olduğunu rahatça söyleyebiliriz.

Ailesi, Balkan Savaşları’ndan beri Sırp tehdidinin eksik olmadığı Yeni Pazarlı olan Recep Murat Bugariç, 1934 yılında Üsküp’te doğar. İkinci Dünya Savaşı sırasında savaşın bütün çirkin yüzünü görür. Ardından uzun yıllar öğretmenlik ve aynı okulda (Tefeyüzde) okul müdürlüğü yaptı. Edebiyata geç girdi. Ancak Türkçesine hâkim olan Bugariç, kısa bir zaman içerisinde sevilen öykü kitaplarına imza atar.

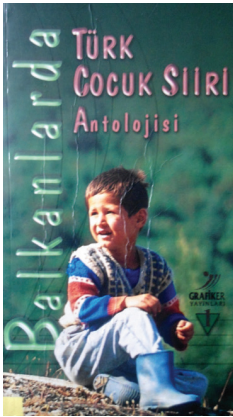
İlk Palto (Üsküp, 1974), *Küçük Adam* (Üsküp, 1982), *Sigara* (Priştine, 1983), *Loto* (Üsküp, 1988) ve öykülerinden derlenmiş *Öyküler* (Üsküp, 1992).

Avni Engüllü 1947 yılında Üsküp'te doğdu. Öğretmen okulundan mezun oldu. Gostivar'ın Yukarı Banyıça köyünde öğretmen olarak çalıştı. 1968 yılında Üsküp Radyosunda gazeteciliğe başladı. Çocukluk yıllarında şiire ilgi duydu. İlk şiir kitabı 1972 yılında *İlk* adı altında Birlik Yayınları'na yayımlandı. 1974 yılında *Söğüt Altı* öyküler kitabı günyüzü gördü. Çocuklara yönelik *Mete* 1983, *Dört Mevsim* de 1984 yılında okur eline ulaştı. Engüllü'nün, *İn misin, Cin misin?* (1985) ve *Yarım Kalan Düşünceler* (1994) kitapları da vardır. Çocuklara değin kolay yazılır izlenimini veren şiirleri, *Sevinç*, *Tomurcuk*, *Kuş*, *Türkçem* vb. dergilerde yayınlanarak ilgiyle okunmuştur.

Avni Engüllü, bunların yanı sıra çok sayıda radyo programı hazırlamış, çeviriyle uğraşmış, eleştiri, inceleme, araştırma yazıları *Birlik*, *Tan* gazeteleri, *Sesler*, *Çığ* gibi dergilerde yayınlanmıştır.

Suat Engüllü 1950 yılında Üsküp'te doğdu. 1970'li kuşağın en güçlü şairlerinden biridir. O da birçoğu gibi yazın dünyasına şiirle girdi. Ancak sadece şiirde demir atmadı. Öykü, eleştiri, deneme, inceleme, araştırma yazıları yazdı. Çeviri ve röportajla da uğraştı. 1972 yılında *Sözgen* şiir kitabı yayınlandığında okur ve eleştirmenler tarafından büyük yankı uyandırdı. Bunun ardından, *Zamandışı İzdüşlemeler* (1974), *Bir Sevimle Bir Devrim Üstüne* (1980), *Kumroveçli Çocuğun Anısına* (1981), *Sevi Yorgunu* (1983) şiir kitapları günyüzü gördü. Öykülerini 1986 yılında *Açıl Susam Açıl* adlı kitapta topladı. Makedonya'da Yörük köylerinin bitmeyen çilesini konumlayan röportajlarını 1989 yılında *Pırnalı'dan Çıktık Yaya* adlı kitabında bir araya getirdi.

1989 yılında Türkiye'ye göç etme mecburiyetinde kaldı. Orada da yazın çalışmalarına büyük bir yoğunlukla devam etti. Bir ara 4. *Boyut* dergisini çıkardı. Balkanlarda Türkçeye hâkim olan yazarların başında gelen Suat Engüllü, Makedoncadan, Boşnakçadan çok sayıda çeviriler yaparak Türk edebî bahçesine katkıda bulundu. Bugün de bu soylu çalışmalarını sürdürmektedir. Çocuklara yönelik şiir ve öyküleri *Sevinç*, *Tomurcuk*, *Türkçem* gibi dergilerde devamlı yayımlandı. Şunu vurgulamak gerekir ki; Suat Engüllü çok yönlü çalışmalara imza atmıştır. Anımsatılması da gerekir ki, 1970 yılında Üsküp'te *Orhan Veli Kanık* yazın-oyun topluluğunun kurulmasında öncülük etmiş, *Sesler* dergisini uzun yıllar büyük bir başarıyla hazırlamıştır.

Fahri Ali, Avni Abdullah, Alaettin Tahir, Esat Bayram, Lütü Seyfullah, Sabit Yusuf, İrfan Bellur, Sabahattin Sezair, Enver

Okul

Ben büyük bir ev
Koskoca dev
Seni sevdiğim kadar
Sende beni dev

RAİF KIRKUL
(1964-...)

İlyas, Yusuf Edip, Enver Ahmet, Biba İsmail, Leyla Şerif Emin ve burada adlarını anamadığımız daha niceleri Makedonya’da Türk edebiyatının, dolayısıyla çocuk edebiyatının gelişmesine katkılarının büyük olduğunu vurgulamayı bir borç biliriz.

“Sevinç” ve “Tomurcuk” dergileri yanı sıra, Birlik gazetesinin çocuklara ayrılan sayfaları da Makedonya’da Türk çocuk edebiyatının gelişmesine ivme kazandırmış, nice gençlerin edebiyata gönül vermelerine büyük katkı sunduğu yadsınamaz bir gerçektir. Tüm bu katkılar için hayatta olmayanları minnetle anıyor, hayatta olanları da en kalbi duygularımızla selâmlıyoruz.

Türk Çocuk Şiirinde Bir Yol: Kosova

Hep söylenegeldiği gibi Osmanlı’nın Balkanlardan çekilmesiyle bu topraklarda yani Kosova’da da Türkçe ve Türkler açısından karanlık bir dönem yaşanmıştır.

Necati Zekeriya bir yazısında çağdaş Kosova (o dönem Yugoslavya) Türk çocuk edebiyatını 1870-1928 yılları arasında yaşamış neoklasik divan şairlerinden Prizrenli Hacı Ömer Lütfi’nin kızı Şükriye’ye yazmış olduğu “Şükriye’nin Ninnisi” adlı şiiriyle başlatılmalı, der. Lütfi’nin bu şiir dışında da çocuklar için yazmış olduğu şiirleri vardır. Güçlü bir ihtimal var ki, genelde Balkanlardaki Türk çocuk edebiyatının da başlangıcını özdeş şiirle başlatmak doğru bir savdır...

1951 yılı, Kosova’da yaşayan Türk halkının umutlarının yeniden çiçeğe durduğu, Türk kimliğinin resmî olarak tanındığı, okulların bunca yıl sonra yeniden kapılarının aralandığı, kültür, sanat, eğitim ve edebiyatın en nihayet start verdiği bir yıldır.

Evet, Prizren, dolayısıyla Kosova’daki her Türk ayakta kalmak için, bu dili, bu edebiyatı, bu kültürü, gelenek ve göreneği, bir sözle Türkçeyi ve Türk kimliğini yaşatmak ve gelecek nesillere taşımak için olağanüstü bir çaba içerisinde olmuş, olmaya devam etmektedir.

Tan gazetesi günyüzü görmeyene dek, yani 1969 yılına kadar, Kosova’da yaşayıp yaratan yazıncılar eserlerini önce 1944 yılı sonlarında yayın hayatına giren *Birlik* gazetesinde yayınlamaya başlamış, ardından *Sevinç*, *Tomurcuk*, *Sesler* gibi dergilerle sıkı bir iş birliği içinde olmuşlardır. Ancak, 1 Mayıs 1969 tarihinde *Tan* gazetesinin günyüzü görmesiyle Kosovalı şair, yazarlar ve edebiyatseverler için, bir sözle Kosova’da yaşayan Türkçe için yeni bir fırsat, yepyeni olanaklar doğmuştur.

Süleyman Brina’nın yönetiminde başlayan Priştine’deki *Tan* gazetesinde Kosova genelinden kısa bir zaman içinde gazeteci kadrosu oluşmuş, büyük bir özveri ve sevdâyla işe sarılmıştır. *Tan* gazetesi, Kosovalı edebiyatçıla-

rın edebiyat kıvılcımını aldığı *Birlik* gazetesi ve *Sevinç*, *Tomurcuk*, *Sesler* dergileri ardından, *Tan*'la yeni edebî ve diğer alanlardaki yengileri göğüslemek için koskoca bir fırsat anlamına geliyordu. Bu fırsatlara 1971 yılında Prizren'de *Doğru Yol* Türk Kültür Sanat Derneğinin yirminci yılı nedeniyle gün yüzü gören ve adı sonra da *Esin*'e dönüşecek olan *Doğru Yol* dergisi (Kosova'da yayınlanan ilk dergi olma özelliğini taşır), 1973 yılında ise *Tan* gazetesi çerçevesinde yayın hayatına geçen *Çevren* dergisi başlamıştır. 1979 yılında *Tan* gazetesi bir hamle daha yaparak, çocuklara yönelik *Kuş* dergisini yayın hayatına geçirdi. 1987 yılında Doğru Yol Derneği çerçevesinde *Filiz* çocuk dergisi günyüzü görür. Bundan sonra; *Çığ* (1990), *Bay* (1994), *İnci* (1995), *Dost* (1997), *Türkçem* (1999), *Sofra* (1999), *Gerçek* dergisi (2001), *Derya* (2002), *Medeniyet* (2002), *Bal-Tam* (2004), *İlke*, *Kosova*, Haber (2006-gazete), *Bahar* (2007), *İmza* (2012) okur eline ulaşır. Priştine radyosu, Priştine televizyonu ve yerel radyolardaki Türkçe programlar da yerli edebiyata sürekli bir şekilde yer vermiş, çağdaş Kosova edebiyatı dolayısıyla çocuk edebiyatı gelişmesine de kendine özgü katkısını sunmuştur. Derneklerimizin edebiyat kolları, nice ki: *Doğru Yol* Derneğinin “Nazım Hikmet” ve *Gerçek* Derneğinin “Naim Şaban” edebiyat kolları edebiyatımızın gelişmesine ve tanıtılmasına büyük katkılar sunduğu yadsınılmaz bir gerçektir. Prizren Türk Tiyatrosunun hangi oluşumda olursa olsun günümüze dek sunduğu çabalarla bir yandan Türkçenin yaşatılmasına bir yandan da edebiyatımızın boyutlanması için katkısını sunan önemli unsurlardan biri olduğu yine tartışılmaz gerçeklerdendir.

Günümüzde Kosova'da yayın hayatına devam eden tek çocuk dergisi, Zeynel Beksaç'ın 16 yıldır yayınına hiç ara vermeden çıkardığı *Türkçem* dergisidir. Yetişkinler için de Agim Rifat Yeşeren'in genel yayın yönetmeni olduğu *İmza* dergisi yayınına devam etmektedir.

1951 yıl sonrası Kosova'daki Türk edebiyatını; Naim Şaban, Nusret Dişo Ülkü, Nimetullah Hafız, Süreyya Yusuf, Hasan Mercan, Enver Baki, İskender Muzbeg, Bayram İbrahim, Şecaettin Koka, Budim Berişa, Rezzak Ukalo, İsmail Tamnik, Arif Bozacı, Altay Suroy, Zehra Jubi, Mürteza Büşra, Zeynel Beksaç, Agim Rifat Yeşeren, Fikri Şişko, Fahri Mermer, Ahmet S. İğciler, Semiha Yağcı, Ethem Baymak, Osman Baymak, Sadık Tanyol, Kadri Kahya, Tahir Vırmiça, Raif Vırmiça, Reşit Hanadan, Aziz Serbest, Bahtiyar Sipahioğlu, İrfan Morina, Mehmet Bütüç, Melahat Kaçamak, Raif Kırkul, Alaettin İsmail, Etem Kazaz, Nafiz Gürcüali, Nuhi Mazrek, Rezzan Zborça, Burhan Sait, Orhan Sait, Raif Buş, Cemali Tunalıgil, Özcan Micalar, Semahat Karabeg, Taner Güçlütürk, Refike Sulçevtsi, Şükrü Mazrek, Vahit Ergin, Neime Kaçak, Naser Neşo, Bayram Mazrek, Esin Muzbeg, Ayla Leskovçali, Suphi Mazrek, Gülay Krasniç, Yüksel Pomak, Türkan

Başa, Canan Özer vb. gibi isimler başta şiir, öykü, roman, tiyatro gibi edebî türlerle Türk edebiyatının yaşatılmasına katkı sunmuşlardır. Bu çabayı günümüzde de sürdürenlerin sayısı bir hayli kabardır.

Naim Şaban, 1937 yılında Priştine’de doğdu. 1961 yılında da Üsküp’te öldü. Bir ara Priştine ve Üsküp’te öğretmen olarak çalıştı. O sıralarda şiir yazmaya başladı. Lirik bir şairdi. Türkçesi yalındı. Güzel örnekler verme yolunda adımlar atarken ne yazık ki elim bir ölüm onu bizlerden erken ayırdı. Ölümünden sonra Süreyya Yusuf tarafından şiirlerinin çoğu derlenerek *Düşler* başlığı altında kitap olarak yayınlandı.

“Prizren’siz yaşayabilirim, ama Üsküp’süz yaşayamam” diyen Nusret Dişo Ülkü 1938 yılında Prizren’de doğdu. 1964 yılında, o dönem *Sevinç* ve *Tomurcuk* adlı çocuk dergilerinin başında bulunan Necati Zekeriya’nın girişimiyle Üsküb’e gider. 1969 yılında Necati Zekeriya’nın *Birlik* gazetesinin başına geçmesiyle, Nusret Dişo Ülkü *Sevinç* dergisinin sorumluluğunu üstlenir. Uzun yıllar bu dergiyi başarılı bir şekilde çıkarır. Yeni şairlere dergide fırsat verir, yüreklendirir. 1977 yılında Priştine’ye geçince *Tan* gazetesinin kültür ve sanat sayfalarını yönetir. 1979 yılında *Tan* çerçevesinde *Kuş* dergisinin çıkarılmasına büyük emeği geçer. 1981 yılında kendini yeniden Üsküp’te bulur. *Birlik* gazetesinde kültür sanat sayfalarını yönetmeye başlar, ardından yeniden *Sevinç* dergisini yönetir.

Daha çocukluk yaşlarında edebiyata düşkün olan Dişo’nun çocuklara değin: *Çocuklarla Ağaçlar* (1963), *Çocukların Elleri* (1965) ve *Dereden Tepeden* (1981) şiir kitapları, 1981 yılında da *Kara İsmet* adlı öyküler kitabı günyüzü görür. Aynı kitap, İstanbul’da Koza Yayınları arasında da yayınlanır. Yazarın, Mustafa Ruhi Şirin’in yönettiği Çocuk Vakfı Yayınları’na *Üç Kedi* adı altında öyküler kitabı yayınlanmıştır. Dişo’nun bundan başka, yetişkinler için: *Diyeceklerim* (1965), *Deniz ve Ben*⁴, adlı kitapları vardır.

Türkçeye âşık olan şairin dilimizle ilgili çok sayıda hafızalarda kalan şiirleri var. Çeviriyle de uğraşmış ve dilimize birkaç eser kazandırmıştır. Şiirleri, birçok yabancı dile çevrildi. 2000’li yılların başında *Kardaş* ve *Arkadaş* çocuk dergilerini çıkardı.

Bu güçlü şairle ilgili, Mustafa İsen *Balkanlarda Türk Şiiri Antolojisi*’nde diğerleri arasında şu savlarda bulunur. “Yugoslavya’daki ve Türkiye’deki edebî ilişkileri iyi izleyen Ülkü, her iki ülke nazımının sanat özelliklerinden yararlanmış fakat bunları kendine özgü bir söyleyişe dönüştürerek okuyucusuna ulaştırmıştır... Mısralarına mizah ve söyleyiş güzelliği katan Ülkü, gereksiz didaktizmden kaçınmıştır.”

Nimetullah Hafız, 1939 yılında Prizren’de dünyaya gözlerini açtı. Bir ara *Birlik* gazetesinde gazeteci olarak çalıştı. Gene kısa bir dönem Priştine’de öğretmenlik yaptıktan sonra, Saraybosna Üniversitesi Filoloji Fakültesi Şarkiyat Bölümünü bitirdi. Akademik hayatı Priştine Üniversitesinde başlayan Hafız, doktorasını İstanbul’da yaptı. Priştine’de *Tan* gazetesi çerçevesinde çıkan *Çevren* dergisini yönetti. Küçük yaşlarda şiirler yazmaya başladı. 1964 yılında bu şiirler *Günaydın* adlı kitabında toplandı. *Ana Kucağı* yapıtı 1983 yılında yayınlandı. Nimetullah Hafız, ilerdeki çalışmalarında akademik çalışmaları ağır bastığı için, şiiri ikinci planda kalmıştır. Bugün Prizren’de bir yandan *Bal-tam* dergisini çıkarmakta, bir yandan da bilimsel çalışmalarını yoğun bir şekilde sürdürmektedir.

4 Anadolu Sanat Yayınları, İstanbul, 1983.

Hasan Mercan 1944 yılında Prizren’de doğdu, 2004 yılında Ankara’da öldü. Ömrü hep gurbetlerde geçti. Onu hüznün hiç terk etmedi. Son Kosova Savaşı sonrası mesken tuttuğu Ankara’da yayınladığı kitaplarının adlarına bakmak bile yeterlidir: *Hüzne Soyunmak* (Ankara, 1999), *Tuna Nehri Aksam Diyor* (Ankara, 2000), *Sevinç Uzak Bir Düştü...*, *Kosova’da Hep Ayrılık Vardı...*

Çok genç yaşta, Fahri Kaya’nın desteğiyle, Üsküp’e taşınarak gazeteciliğe başladı. Necati Zekeriya’nın yardım ve desteğiyle 1963 yılında Koço Raçin Yayınlarınca ilk kitabı *Yelli Şiirler* yayınlanır. Bir ara *Sevinç* ve *Tomurcuk* dergilerini yönetir. Bu defa Üsküp’ten ayrılarak Priştine’ye gelir. Önce *Tan* gazetesinde, ardından da Priştine Televizyonu Türkçe bölümünde gazetecilik görevini sürdürür. Son Kosova Savaşı patlak verince ailesiyle Türkiye’ye sığınır.

Hasan Mercan, yirmi dört saat edebiyatla yatıp kalkan bir yazıncımızdı. El uzatmadığı edebiyat, sanat dalı (müzik ve resim hariç) hemen hemen yoktu. Şiir, öykü, roman, deneme, eleştiri, günce, tiyatro oyunu, röportaj, antoloji türlerinde kitaplar yazdı ve hazırladı. Adı, önce 1972 yılında Üsküp’te yayınladığı *Sarı Yusuf* şiir kitabıyla duyuldu. *Sonra Körağa Sokağını* yazdı. Çocukluğundan kareler yansıttığı bu öyküler çok beğenildi. Çocuklara değin hikâyeleri: *Afacan’ın Serüvenleri* (Üsküp, 1965), *Küçük Ali* (1969, Sevinç Yayınları, Üsküp), *Memiş* (1970, Üsküp), *Dedemin Elleri* (1998), *Az Gelir Bir Gökyüzü* (1998), *Candan’ın Dünyası* (1998).

Çocuk Şiirleri: Yelli Şiirler (1963), *Kızımın Türküleri* (1966), *Mümin* (1968).

Hasan Mercan yetişkinler için çok sayıda öykü, şiir, roman, tiyatro oyunlarını içeren kitaplar yazmıştır. Eserleri birçok dünya diline çevrildi. Kendisinin de Arnavutçadan, Sırpçadan ve Makedoncadan yaptığı çevirileri vardır. Mercan, ayrıca antolojiler de hazırladı. Bunların arasında çocuklar için 2002 yılında Ankara’da Başbakanlık Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğüne yayınlanan *Balkanlarda Çağdaş Türk Çocuk Edebiyatı Antolojisi* de bulunmaktadır. Bu bağlamda Hasan Mercan’ın Kosova ve Balkanların en güçlü ve en verimli edebiyatçılarından biri olduğu söylenebilir.

Enver Baki, 10 Mayıs 1943 yılında Priştine’de doğdu. İlk, orta ve yükseköğreniminin ardından 1963 yılında Priştine Radyosu Türkçe Yayınlar Servisinde gazeteciliğe başladı. Bir süre radyoda çocuk programı sorumlusu olarak görev yaptı. *Tan* gazetesinin kurucularından biri olan Enver Baki, yıllarca müdür yardımcısı görevinde bulunduğu gibi siyasi görevleri de oldu.

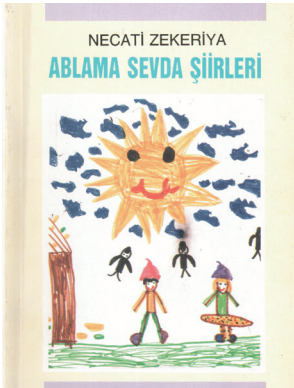
Enver Baki, Kosova’da Türk yazıncılar arasında edebiyata şiirle değil de öyküyle bağlanan tek örnektir. Onun *Anahtarlar* adlı ilk öyküler kitabı, 1972 yılında Üsküp’te Sevinç kitapları arasında yayımlandı. Diğer yayınlanan kitapları: *Mutlu Baba* (Priştine, 1974), *Beş Kardeşler* (Priştine, 1988), *Baba Düşkünü* (Priştine, 1988), *Renkli Rüyalalar* (Priştine, 1994), *Salıncak* (Priştine, 2006), *Taşköprü* (Priştine, 2008), *Can’ın Yaşantıları* (Priştine, 2010), *Priştine’nin Eski*

Sokakları (Priştine, 2011), *Dört Lüle Mahallesi Sokakları* (Priştine, 2012).

İskender Muzbeg, 1947 Prizren doğumludur. Prizren’de öğretmen okulunu ve Priştine’de Hukuk Fakültesini bitirdi. Şiire çok erken yaşlarda başladı. 1969 yılında Birlik Yayınları arasında *Kaynak* adlı ilk şiir kitabı günyüzünü gördü. Dergi ve gazetelerde çocuklar için yeni şiirleri yayınlanmasına rağmen, onları henüz kitap olarak yayımlanmadı. İskender Muzbeg, Kosova’da çıkan *Tan* gazetesinin ilk gazeteci kadrosunda yer aldı. Kosova’da çıkan gazetelerde çocuk ile yetişkinler için, dergilerde ise şiir, yazı, deneme, eleştiri ve öyküleri yayınlandı. İskender Muzbeg’in 1970 yılında *Tan* gazetesinde *Yanan Sevgiler* adlı romanı tefrika edildi. Bu, Kosova’da yazılan ilk Türk romanı olma özelliğini taşır. Muzbeg, uzun yıllar Doğru Yol Derneğine emek verdi. Dernek başkanlığı yanı sıra uzun yıllar edebiyat kolunu yönetmiştir. Bilimsel yazılarıyla uluslararası düzeyde etkinliklere katıldı. Çeviriler yaptı. Antolojiler hazırladı. Genelde şiir yazdı. *Kaynak* dışında, yetişkinler için bugüne dek: *Yaşamak* (1975), *Gerçek* (1983), *Taşa Türküler* (1987), *Güneş Isıt Beni* (1996), *Sülo* (1998) kitapları yayınlandı. *Sevil* adındaki tek öyküler kitabı 1974 yılında günyüzü gördü. Ayrıca Bayram İbrahim’le birlikte 1974 yılında Priştine’nin Yedinstvo Yayınevi tarafından *Tople Ruke* (Kosova Çağdaş Türk Şiirinden Seçmeler) kitabı yayınlanmıştır. Bir yandan avukatlık yapan Muzbeg, edebiyat etkinliklerini ara vermeden sürdürmektedir.

Bayram İbrahim, 1947 yılında Prizren’de doğdu. 1969 yılında Üsküp’te Sevinç Yayınları arasında *Günçiçeği* adlı ilk şiir kitabı yayınlandı. Özdeş kuşaktan olan arkadaşı İskender Muzbeg’le birlikte aynı yıllarda şiir yazmaya başladı. İlk şiirleri *Birlik* gazetesi ve *Sevinç* ile *Tomurcuk* dergilerinde yayınlandı. *Tan* gazetesinin kurucu gazeteci kadrosunda yer aldı. Tan’da çalışırken, çok sayıda genç şairlerin şiirlerini yayınlayarak, onları edebiyatla buluşturdu. 1971 yılında *Doğru Yol* dergisinin günyüzü görmesinde katkısını esirgememiştir. Şiirleri, “Birlik” ve *Tan* gazeteleri, *Sesler*, *Çevren*, *Sevinç*, *Tomurcuk*, *Kuş*, *Türkçem*, *Filiz*, *İnci* gibi dergilerin yanı sıra Türkiye’deki *Hisar*, *Güney*, *Türk Dili*, *Yelken*, *Yeni Sanat*, *Ekin* vb.. dergilerde yayınlanmıştır. Bayram İbrahim’in diğer yayınlanan kitapları: *Uygarlık Elması* (1972), *Yalnızlık Merdiveni* (1974), yine çocuklara değin önce *Taşçeşmesi* (1991) ve *Çocuklar Vadide* (1997) yılında okur eline ulaşır. 1974 yılında Priştine’nin Yedinstvo Yayınevi tarafından *Tople Ruke* (Kosova Çağdaş Türk Şiirinden Seçmeler) kitabını İskender Muzbeg’le birlikte hazırlar. İbrahim, 2001 yılında *Demokrasi Ufuzu* adı altında bir gazete çıkarır. Ancak söz konusu gazetenin ömrü pek uzun sürmez.

“O olmasaydı, ben bugün şair olmazdım,” der Arif Bozacı, öğretmeni Naim Şaban için. Arif Bozacı, 1944 Priştine doğumludur. Çocuk yaşlarda müziğe de aşinadır. 17 yaşında *Mikrofon Sizin* müzik festivaline katılır. Son-

ra, Priştine Radyosunda birçok eser okur. Priştine Filoloji Fakültesi Şarkiyat Bölümünü bitirir. Kısa bir süre Priştine Belediyesinde memur olarak çalıştıktan sonra, 1973 yılında girdiği *Tan* gazetesinden işine son verildiği 1987 yılında ayrılır. Bir ara Tan Kitap Dizisi ve *Çevren* dergisinin başında bulunur. 1989 yılında kurulan Kosova İnsan Hak ve Özgürlükleri Koruma Kurumunun kurucularından biri olur. Baskılar sonucu 1993 yılında Almanya'ya göç eder. 1999'da tekrar Kosova'ya döner. Kosova geçici hükümetinde, Kosova Dışişleri Bakanlığına bağlı Türkiye ve Türk Dünyası İlişkiler Dairesi Başkanlığına atanır (1999-2000). 2008'de Uluslararası Barış Federasyonuna Kosova ve Balkan Barış Elçisi olarak seçilir. Kosova Yazarlar Derneği ve Kosova Merkezli PEN Yazarlar Birliği üyesidir.

Arif Bozacı, Türkçe olduğu kadar, Arnavutçaya da iyi derecede hâkim olup, o dilde de yazabilen bir şairimizdir. 250 şairin yer aldığı İngilizce yayınlanan dünya şiir antolojisinde Arif Bozacı'nın üç Türkçe şiiri yer alır. Bununla birlikte üçü Arnavutça olmak üzere Almanca, İngilizce ve Fransızca olmak üzere 9 kitabı yayınlanır. Türkçe yayınlanan kitapları: *Barış Kuşu* (1975), *İlk yaz Sürgünü* (1982), *Özgürlük* (2004) ve *Deniz ve Martı* (2014).

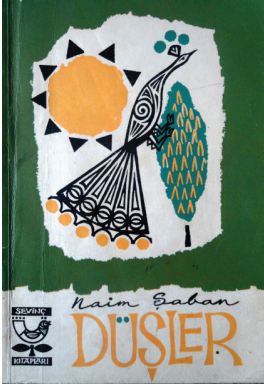
1950 Prizren doğumlu olan Fahri Mermer Belgrad Üniversitesi Filoloji Fakültesinde Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde okumuştur. Bir yandan lisans öğrenimi görürken, bir yandan da Türkiye'nin Belgrad Büyükelçiliğinde tercüman olarak çalışmıştır. Birçok derneğin çalışmalarına etkin olarak katılmıştır. Prizren radyosunda Türkçe yayınlar sorumlusu olarak çalışan Mermer, Yeni Dönem gazetesinin kurucuları arasındadır. Çocuklara yönelik şiirleri Türkçem Yayınları arasında 2001 yılında yayınlandı. Mermer'in bundan başka: *Belgrad'ta Sevmek* (1991) ve *Yüreğimde Kalanlar* (1989) kitapları yayınlanmıştır.

Günümüz çağdaş Kosova Türk edebiyatında gelişmelere ivme kazandıranların başında Agim Rifat Yeşeren'in kitapları; *Ne mi Olmak İsterim, Ne mi Olmak İstemem* (1983), *Tek Çift* (1988), Zeynel Beksaç *Sevginin Rengini Arıyorsan* (1982), *Kavak Büyür mü?* (1987), *Önce Sevgiye Doğar Güneş* (1995) ve toplu çocuk şiirlerinin yer aldığı *Rüyalarım Çiçek Açtı*'dır. (2014) Ancak dergilerde şiir ve öyküleriyle yer alan (Kimilerinin çocuklara yönelik yayınlanan kitapları da var); Şecaettin Koka, Reşit Hanadan, Altay Suroy, Ethem Baymak, Raif Kırkul, Taner Güçlütürk, Aziz Serbest, Osman Baymak, Özcan Micalar, Şükrü Mazrek, Suphi Mazrek, Canan Özer vb. bu topraklarda Türk edebiyatının yarınlara taşınması açısından kendine özgü katkılarını sunmaya devam etmektedirler.

Türk Çocuk Edebiyatında Balkanların Bir Başka Buruk Sesi: Bulgaristan

Diğer ülkelerin edebiyatlarında olduğu gibi, Bulgaristan Türk edebiyatında da çocuk edebiyatı önemli bir yere sahiptir. Ancak, Bulgaristan'da Türkçenin değişik zaman dilimlerinde büyük darbeler yediği, Türkçenin konuşma dili olarak bile yasaklandığı dönemler yaşandı. İnsanlık dışı işkenceler ve 1989'da 'Büyük Göç' yaşandı.

Bulgaristan'da 'eselenlik günler'e bir göz attığımızda; *Dostluk* (1947), *Işık* (1945, 1947'den sonra *Yeni Işık, Yeni Hayat, Halk Gençliği* (1948), *Eylülcü Çocuk* (1946-1960), *Piyoner* (1959-1980) gibi Türkçe yayın organlarını görürüz. Sofya'da Türkçe eserler basan yayınevlerinin açılmasıyla, radyoda Türkçe yayınlarının devreye girmesiyle, Sofya, Razgrad, Kırçali ve Eski Zağra'da pedagoji okullarının, öğretmen okullarının açılmasıyla,

1955-1970’li yıllar arasında Bulgaristan’da tam anlamıyla bir patlama yaşanır. Her alanda olduğu gibi, edebiyat alanında da güçlü bir kadro ortaya çıkar. Ancak bu ‘mutlu fotoğraf’ ne yazık ki yeniden yara alır. 1959 yılından itibaren önce liseler kapanır. Ardından da ilk ve orta eğitim kurumları aynı kade-ri paylaşır. Derken, ad değiştirmeler, baskılar, baskılar, sonu gelmeyen baskılar... Buna rağmen, Türkçe dolayısıyla, Türk edebiyatı teslim olmaz. Öyle ki; 1961-1989 yılları arasında yirmiyi aşkın Bulgaristan doğumlu Türk yazarın eseri günyü-zü görür.

Sanatçı dostlarımızın verdiği bilgiler doğrultusunda söy-lenebilir ki; günümüzde uzun yıllardır yayın hayatını sürdür-ren *Filiz* çocuk gazetesi yanında *Balon* yayınına ara vermiştir,

Mozaik dergisi ise düzensiz olarak okur eline ulaşmaktadır.

Günümüzdeki Bulgaristan Türk çocuk edebiyatı, 1989 yılında zoraki göç ardından Türkiye’ye yerleşen ve Bulgaristan’da kalan şair ve yazarlar tarafından devam ettirilmek-tedir. Çocuk edebiyatında ise ağırlıklı olarak şiirin başı çektiği söylenebilir.

Nevzat Mehmet Fuat, Aliş Sait, İsa Cebeci, Mustafa Çete, Muharrem Tahsin, Ömer Osman Erendoruk, Saban M.Kalkan, Mehmet Çavuş, Celil Yunus, Niyazi Hüseyin, Ah-met Emin Atasoy ve burada adlarını anamadığım daha nice şair ve yazarlar edebi yarışta bulunarak yeni kitaplarıyla Bulgaristan Türk çocuk edebiyatına yeni değerler kazandır-maya özen göstermektedirler. Bulgaristan Türk çocuk edebiyatının, Balkanlardaki Türk çocuk edebiyatında kendine özgü bir yeri vardır.

Türk Çocuk Edebiyatında Bir Kıyı: Batı Trakya (Yunanistan)

Batı Trakya Türklerinin edebiyatı denilince akla hemen 9 Eylül Üniversitesi Öğre-tim Görevlisi, Türkolog, Türk Lehçeleri Uzmanı Feyyaz Sağlam geliyor. Feyyaz Sağlam, Ekim 1985 yılında başlatmış olduğu bu alandaki çalışmalarını 25 yıl hiç aralık vermeden sürdürerek tam bir çeyrek yüzyılını Batı Trakya Türkleri edebiyatına adanmış olduğunu gösteriyor. Genel fotoğrafa baktığımız zaman Batı Trakya Türkleri Edebiyatı zaman za-man kış uykusuna yatmış olsa bile, hep var olmuştur.

Sağlam, sosyalist blok içinde kalan Türk edebiyatının rejimi destekleme şartıyla, Türkologlarla desteklendiğini sosyalist blok dışında kalan Batı Trakya Türklerinin ise o yıllar Türkologdan da yoksun bırakıldığını belirtiyor. Ne acıdır ki, o yıllarda, Atina, Ro-dos, Selanik’teki Türkoloji merkezleri de Batı Trakya Türklerinin edebiyatlarıyla uzaktan yakından hiç ilgilenmemişlerdir.

Batı Trakya’daki edebî gelişimi Lozan Antlaşması’yla başlayan sürece göre dönem-lere ayırabiliriz.

Lozan Antlaşması’ndan Önceki Dönem

Feyyaz Sağlam’ın, bilimsel araştırmalarıyla ortaya çıkardığı isimlerden başlıca-ları şunlardır: 15. yüzyılda mizahi şiirler yazmış; Dimetokalı Deli Kerim. 17. yüzyılda Gümülcine’de yaşamış Gümülcine’li Dürrî. Rubailerıyla, gazelleriyle Yahya Kemal’i bile etkileyen Rıfkı Meriç. 19.ve 20. yüzyılda ise tekke edebiyatımızın son büyük şairi: Rıza

Tevfik. Millî Kütüphanede şiir kitabı olan şairimiz, Muallim Ahmet Hayyat .

İskeçeli Sıtkı; 1882-1932 arasında yaşamış, kalemi sivri olduğu için İskeçe'den Padişah tarafından uzaklaştırılmış, tekrar İskeçe'ye dönmek isteyince kendisine yazmak yasaklanmıştır. Eğri Dereli: Sabahattin Ali. Balkan Savaşları'nda ailesiyle Antakya-Hataya yerleşen: Cemil Meriç.

Nazım Hikmet; Selanik'te doğmuştur. Nitekim söylenebilir ki; Selanik başlı başına bir edebiyat merkezi olmuştur. Millî Edebiyat Akımı, Genç Kalemler Hareketi burada doğmuş ve Çocuk Bahçesi dergisi de burada yayınlanmıştır.

Lozan Antlaşması'ndan Sonra 1. Dönem

Feyyaz Sağlam, 1923 yılında imzalanan Lozan Antlaşması'yla, Yunanistan sınırları içinde azınlık olarak bırakılan Batı Trakya Türk Azınlığı içinde ilk yıllardaki tahsilli insan sayısının bir elin parmakları kadar az olduğuna dikkat çekiyor. Ancak, daha sonraki yıllarda Türkiye okullarında yetişen bazı gençler Batı Trakya'da ilk yazılı edebiyatın tohumunu atarlar. Azınlığa birkaç güzel hikâye bırakan Mehmet Hilmi, yine azınlığın göç olaylarını dile getiren şiirler yazan Asım Haliloğlu, Batı Trakya'da, o dönem, ilk yazılı edebiyatı başlatan isimler olarak bilinmektedir. Nedir ki; bunun arkası gelmez ve bu alanda, arada büyük bir boşluk doğar.

Batı Trakya'da toplu ve yaygın bir şekilde ilk edebi çalışmalar, Türkiye öğretmen okullarından mezun olan öğretmenlerin dönmesinden sonra, 1960'lı yıllarda başlamıştır. Bu çalışmalar daha çok Batı Trakya Türk Öğretmenler Birliğinin yayınladığı *Birlik ve Öğretmen* dergilerinde olmak üzere çeşitli azınlık basın organlarında (*Azınlık Postası*, *Akın* ve *İleri* gazetesi) yer almıştır.

Bu edebî çalışmaların temelini atan ağırlıklı isimler; Mücahit Mümin, Rahmi Ali, Halil Haki ve Mustafa Tahsinoğlu olur. Ancak bu imzalar dışında, çeşitli azınlık basın organlarında; Alırza Saraçoğlu, Hüseyin Alibabaoğlu, Hüseyin Mahmutoğlu, Refika Nazım, İbrahim Onsunuğlu, Mehmet Çolak, Nur (Nurten Akpınar), Abdurrahim Dede, Naim Kâzım, Tevfik Hüseyinoğlu vb. isimler o yıllar içinde (ve 1960'lı yıllar sonrası) sık sık görülen isimler olmuştur.

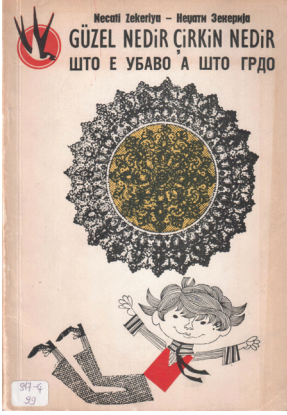
Bu arada, Batı Trakya Türk azınlığında çocuk edebiyatı alanında da bir hareket başlar. Asım Haliloğlu, *Akın* gazetesinin çocuk sayfasında bu alanda başarılı ürünler verir.

Rahmi Ali, Mücahit Mümin, Hüseyin Alibabaoğlu çocuklara yönelik masallar yazarlar. Rahmi Ali'nin *Ay ile Güneş* adlı çocuk kitabı ile Hüseyin Alibabaoğlu'nun *Durdur ile Kurkur* adlı masal kitabı, Batı Trakya Türk Öğretmenler Birliği Yayınları arasında çıkar. Bu iki kitabın basımı Türkiye'de yapılır. Ardından Batı Trakya'nın millî şairi Alırza Saraçoğlu'nun *Yarınlar Sizin Olacak* adlı çocuk kitabı günyüzü görür.

Bu çalışmaların yanı sıra çeşitli basın organlarında da çocuklara yönelik bazı şiirlerin yayınlanması izler. Rahmi Ali, Hüseyin Alibabaoğlu, Alırza Saraçoğlu, Refika Nazım şiirleriyle Batı Trakya'da, çocuk edebiyatının temelini atarlar. Çocuk edebiyatından

Batı Trakya Türkleri Çocuk Edebiyatı

bahsederken Ahmet Veysel ile İlyas Rasim'in çıkardıkları *Arkadaş Çocuk* dergisini de unutmamak gerekir.

Lozan Antlaşması'ndan Sonra 2. Dönem

1989 yılında ilk sanat ve kültür dergisi olarak *Şafak*'ın yayın hayatına başlamasıyla birlikte Batı Trakya'da Türk edebiyatında bir toparlanma döneminin başladığını rahatça vurgulayabiliriz. Nitekim Mücahit Mümin, Rahmi Ali, Mustafa Tahsinoğlu ve Abdurrahim Subaşılar, *Şafak* dergisinin önde gelen isimleridir. Bu isimlerin hepsinin ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekir.

60 Kuşağı yazarlarının yeni yazın türlerini geliştirdikleri *Şafak* dergisinde *Yeni Kuşak* olarak adlandırılabileceğimiz kuşaktan; Ferruh Mehmet, Mehmet Dükkâncı, İsmail Yusuf, Sema Salihoğlu, Sevkan Tahsinoğlu, Nalan Saraçoğlu, İbrahim Baltalı, Şükran Raif, Cihan Abbasoğlu, Ercan Caneri, İlker Mehmet, Halil Mustafa, Hakan Mümin, Ayşe Kara, Şule Hüseyin, Şefaât Ahmet, Emre Ahmet, Ahmet M. Ahmet... gibi isimler yer almıştır. Dergi sayfalarında, Batı Trakyalı imzalara ait bine yakın şiir, yüzün üzerinde hikâye, başarılı deneme, günce, anı, inceleme ve gezi yazılarına yer vermiştir.

Azınlık edebiyatında Atatürk konulu şiirler de önemli bir yer tutar. 15 yıldan bu yana *Şafak* dergisinin kasım sayılarında yayımlanan Atatürk'le ilgili deneme ve şiirler, Batı Trakya Türk edebiyatı içinde ayrı bir özellik ve değer taşır.

Şafak dergisi, bu çalışmaların yanı sıra bir başka sanat hareketi de başlatmıştır. Batı Trakya'da uzun yıllardan beri unutulmuş olan tiyatro sanatını yeniden başlatmak amacıyla Mücahit Mümin, Rahmi Ali, Abdurrahim Subaşılar, Fevzi Ali tarafından kurulan *Şafak Okuma Tiyatrosu*'nda *Şafak* dergisinde yayımlanmış olan ürünler okunmuş, dramatize edilmiş, Batı Trakya'da ilk olarak yazılmış olan bazı skeç ve tiyatro oyunları bu topluluk tarafından oynanmıştır. Bu tiyatro, Abdurrahim Subaşılar, Emre Ahmet gibi yerel tiyatro yazarlarının doğmasını sağlamış, onların yazdıkları oyunlar, Fevzi Ali yönetimindeki, güncellenen, gelişen, *Şafak Okuma Tiyatrosu*'nda oynanmıştır. *Şafak Okuma Tiyatrosu*, yalnız yerel yazarların oyunlarını sergilemiştir.

Abdurrahim Subaşılar'ın, *Gümülcine Sokaklarında Akla Gelenler* adlı çalışması ise Gümülcine'deki Dimokritus Üniversitesi öğretim görevlilerinin bile beğenisini kazanmıştır. Subaşılar, *Nodül* adlı eserini destanlaştırmış, *Bir Olayın Gergi Arkası* tiyatro oyunuyla taçlandırmıştır. *Şafak Okuma Tiyatrosu*'nun bu oyunu, Batı Trakya'da büyük beğeni ile izlenmiş, oyun oyuncularıyla Bursa'ya davet edilmiştir. Bursa'da da çok büyük ilgi görmüş, oyunu izlemeye gelen kalabalığın ancak yarısı Barış Manço Kültür Merkezine sığabilmiştir. Bununla birlikte gençlerde tiyatroya karşı ilgi artmış ve Şükran Raif yönetiminde Türkiye yazarlarının oyunlarını oynayan Tohum-Çekirdek Tiyatro Topluluğu da kurulmuştur.

Batı Trakya'da sayıları az olmakla birlikte bazı edebî kitaplar da yayımlanmıştır. Yayımlanmış olan bu kitaplar arasında şu kitaplar yer almaktadır: Rahmi Ali'nin *Ay ile Güneş* adlı çocuk kitabı, *Zor İş* adlı hikâye kitabı, Hüseyin Alibabaoğlu'nun *Durdur ile Kurkur* adlı masal kitabı, "Tohum" adlı şiir kitabı, Alırıza Saraçoğlu'nun *Ey Yağız Toprak, Yarınlar Sizin Olacak, Işık Atatürk, Rodop Yıldızı* adlı şiir kitapları, Hüseyin Mazlum'un

Âşıkların Şahı Benim, Bir Esmere Gönül Verdim, Adres, Biraz Su, Bu Güzelin Uğruna Kardeş Kardeşi Vurmalı, Az Önce Geldim adlı şiir kitapları, Hüseyin Salihoğlu'nun *İstikbal Sizinledir* adlı şiir kitabı, Tevfik Hüseyinoğlu'nun *Meslek Borcu* adlı romanı, Reşit Salim-Osman H. Arda'nın *Öyküsüyle Notasıyla Batı Trakya Türküleri* adlı müzik kitapları, Şefaât Ahmet'in *Çağlayan Ruhun Derinlikleri* adlı şiir kitabı.

Lozan Antlaşması'ndan Sonra 3. Dönem

Batı Trakya Türk Azınlığının ilk sanat ve kültür dergisi *Şafak*, 15 yıllık yayın hizmetinden sonra (1989-2004) kapanınca azınlık, özellikle edebiyat alanında büyük bir suskunluk dönemine girdi gibi görünse de, Avukat-Şair Şefaât Ahmet, Batı Trakya Türklerinin ilk iki dilli susmayan şairi olarak karşımıza çıkar. Babası Dr. Hasan Ahmet takip ediyor kendisini. Annesi Füsün Suka da Gümölcine'nin ilk bayan ressamı, aynı zamanda iddialı bir şairidir. Bu aile (Türkçe-Yunanca) iki dilde bastırıyor eserlerini. Bu isimlerin yanında, *Mülteci İsteklerim Var* ve *Bahar, Yağmur ve Özlem* adlı kitapların sahibi, şair Mustafa Çolak, *Adressiz Mektuplar* adlı kitabın sahibi şair Sibel Gülistan, *Duygu Seli* adlı kitabın sahibi şair İsmail Yusuf Levent, *Sessizliğin Sesleri* ve *Küçük Oyunlar* adlı kitapların sahibi şair Gülten Mustafa-Aliosman, *Sabahsız Geceler* adlı romanın sahibi şair-yazar, Vildan Serdar gibi kalemler eserleriyle kendilerinden söz ettirirler.

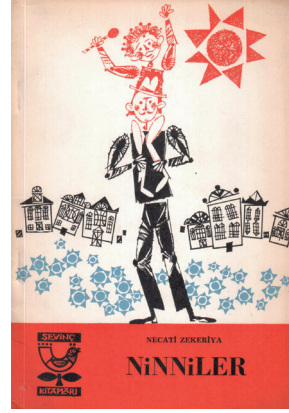
Rahmi Ali ile Tevfik Hüseyinoğlu'nun Yunanistan'da, iç savaş yıllarında azınlık insanının çektiği çileleri, bizzat yaşayanlarla söyleşi yaparak, anlatılanları kitaplaştırdıkları, 2009 yılında BAKES tarafından yayınlanan "1946-1949" Yunan İç Savaşı'nda *Batı Trakya Türk Azınlığı* adlı eser, Batı Trakya Türk azınlığının canlı tarihi olarak alanında bir ilktir.

Bu arada kendisinden hiç söz edilmese de, Batı Trakya'da en çok kitabı yayınlanan kişinin Aydın Ömeroğlu olduğunu vurgulamakta yarar vardır.

2013 yılının Ocak ayında İnsanca Kültür-Sanat Şirketi kuruldu. Kurulur kurulmaz şirket tarafından *İnsanca Kültür -Sanat* dergisi yayın hayatına başladı.

Günümüzde Rahmi Ali, Mücahit Mümin, Hakan Mümin, Mustafa Çolak, Ahmet M. Ahmet, Faik Hakkı Ali, Şefaât Ahmet, Füsün Suka, Hasan Ahmet, Vildan Serdar, Sibel Gülistan, Hakan Mehmet, Mehmet Dükkancı, Sema Salihoğlu, Emre Ahmet, Halil Mustafa, Orhan Çolak, İ. H. Babadağlı gibi yazıncılar Batı Trakya'daki edebî dünyanın canlı kalmasında elinden gelen çabayı sunmaktadırlar.

Batı Trakya edebiyatçıları son dönemlerde bazı kitapları hem Türkçe hem de Yunanca olarak yayınlamayı tercih ediyorlar. Bunlardan biri Şefaât Ahmet'in *Çağlayan Ruhun Derinlikleri* adlı kitabıdır. Avukat-şair Şefaât Ahmet'in aynı şiir kitabı Azerbaycanlı Prof. Dr. Elçin İsgenderzade tarafından Azerbaycan Türkçesine çevrilip, *Gençliğin Sesi* adıyla Bakü'de yayınlanmıştır. Dr. Hasan Ahmet'in 2008 yılında yayımladığı *Ömür Boyu Muhalefet* adlı şiir kitabı da Azerbaycanlı Prof. Dr. Elçin İsgenderzade ve Terane Musayeva tarafından Azerbaycan Türkçesine çevrilerek *Azadlık Çırpıntıları* adıyla Bakü'de yayınlanmıştır.

2010 yılında, avukat-şair Şefaath Ahmet, babası Dr. Şair Hasan Ahmet’le annesi ressam-şair Füsün Suka’nın ”Haykırış” adlı şiir kitabını aynı isim altında Yunancaya çevirmişlerdir. Gene ressam- şair Füsün Suka’nın 2010 yılında yayınlanan *Haykırış* adlı şiir kitabı, Azerbaycanlı Prof. Dr. Elçin İsgenderzade tarafından Azerbaycan Türkçesine çevrilmiş, *Geçmiş Günler* adıyla Bakü’de yayınlanmıştır. Şair Mustafa Çolak’ın *Mülteci İsteklerim Var* adlı birinci şiir kitabı (Trakya’nın Sesi Yayını) Azerbaycanlı Prof. Dr. Elçin İsgenderzade tarafından Azerbaycan Türkçesine çevrilmiş ve *Unudulmayanlar* adıyla Bakü’de yayınlanmıştır.

İstanbul Rumlarından biri olan ve Atina Üniversitesinde öğretim görevlisi olarak çalışan Yannis Topçuoğlu, Rahmi Ali’nin *Zor İş* adlı kitabındaki hikâyelerinden

bir bölümünü, İbrahim Onsunoglu’nun *Şafak* dergisinde yayımlanmış olan bir şiiri ile birkaç yazısını ve Mustafa Tahsinoglu’nun yine *Şafak* dergisinde yayımlanmış olan bir hikâyesini Yunancaya çevirerek *Azınlık İşte...* adı altında kitaplaştırmıştır. Atina’da Tuka-tu Yayınları’nca (2009) basılan kitapta, Yannis Topçuoğlu’nun, kendisinin de bir İstanbul Rum’u olarak, Türkiye’de yaşadığı deneyimlerden bir kesit sunmuş olması, kitaba ayrı bir özellik vermektedir.

Batı Trakya Türk edebiyatıyla ilgili bilgileri sunan değerli dostum Dr. Hasan Ahmet’e teşekkürü borç bilirim. 25 yılını Batı Trakya Türkleri edebiyatına adayan, Batı Trakya azınlığına 17 kitap kazandıran, KIBATEK Onursal Başkanı, 9 Eylül Üniversitesi Öğretim Görevlisi Feyyaz Sağlam dostuma da tarihsel değeri olan bu çalışmaları için, bu fırsatla da eline yüreğine sağlık diyorum.

Batı Trakya Türk Edebiyatıyla ilgili bu yazımı 1989 yılında Gümölcine’de Akın Yayınları arasında çıkan Alirıza Saraçoğlu’nun *Yarınlar Sizin Olacak* adlı kitabına önsöz yazan Rahmi Ali’nin ve Feyyaz Sağlam’ın görüşleriyle nokta koymak istiyorum.

Rahmi Ali: “Batı Trakya Türkleri çocuk edebiyatı, değerli ve verimli şair Alirıza Saraçoğlu’nun bu eseriyle üçüncü kitabına kavuşuyor. Bilindiği gibi daha önceki yıllarda Rahmi Ali’nin *Ay ile Güneş* ve Hüseyin Alibabaoğlu’nun *Durdur ile Kurkur* adlı çocuk kitapları yayınlanmış ve böylelikle çocuklarımız ilk kez Batı Trakyalı Türk yazarların kitaplarını okuma sevincini yaşamışlardı.

Bazı şeyler, yerine ve durumuna göre daha çok değer kazanırlar. Batı Trakya’daki Türk çocukları için yazılmış bir kitabın ne denli önem ve değer taşıdığını kuşkusuz herkes takdir edecektir. Çünkü Batı Trakyalı Türk çocukları her türlü kültürel baskıyla karşı karşıyadırlar. Ellerinde doğru dürüst Türkçe ders kitapları bile bulunmamaktadır. Böyle bir ortamda kendilerine sunulan bu kitap büyük bir boşluğun doldurulmasına katkıda bulunacak, aynı zamanda Batı Trakya Türk çocuk edebiyatı sahası da değerli bir eser kazanmış olacaktır.”

Feyyaz Sağlam: “...Alirıza Saraçoğlu’nun çok sayıdaki şiirlerinin önemli bir bölümü çocuklara yöneliktir. Dergi ve gazetelerde yayınlanmış yüzlerce şiir, asgari iki çocuk şiir kitabı oluşturulabilecek yoğunluktadır. Bu şiirleri incelemeye çalıştığımızda öncelikle

biçimsel olarak üç ayrı yapıyı görebiliyoruz: Münferit şiirler, manzum masallar ve yine manzum hikâyeler. Konu itibarıyla bu şiirlere yaklaştığımızda ise, insana ve doğa sevgisi, barış-hümanizma, Türk dili-tarihi, Atatürk sevgisi, millî ve dinî pedagoji vb. konuların ele alındığını görmekteyiz.”

Feyyaz Sağlam, Alırıza Saraçoğlu’nun çocuk şiirlerinde Türk toplumunun manevi-moral değerlerine önem verildiğine dikkat çeker. Sağlam, Batı Trakya Türk edebiyatının genel karakteri itibarıyla bir “huzursuzluk edebiyatı” görünümüne sahip olduğunu, ancak bölgedeki Türkçe çocuk edebiyatının-kısmen Alırıza Saraçoğlu’nun çocuk şiirleriyle örneklemeye çalıştığımız gibi- daha boyutlu, daha renkli olduğunu vurgular. Çocuklar adına genelde umut dolu olan bu şiirler, yer yer ve doğal olarak “huzursuzluk edebiyatı”ndan etkiler taşımaktadır. Şairimizin “Dünyada En Acı Şey” adlı çocuk şiiri bu alanda ilginç örneklerden birisidir. Oldukça uzun olan bu şiirin son iki mısrası şöyle:

“.....

Dede, der: Baskı denilen bir acı var

Onu azınlıklar tadar çocuklar...”

Batı Trakya Türk edebiyatının günümüzde en önemli temsilcilerinden olan Alırıza Saraçoğlu şiir ve yazdıklarında her zaman Batı Trakya Türklerini değişik açılardan ele almış, bu Türk toplumunun ortak sesi olabilmıştır. Gelecekte umutludur şair. Gelecekte bütün çocukların insanca, kardeşçe, barış ve huzur içerisinde yaşayacaklarına inancı tamdır. Alırıza Saraçoğlu, bu çabasıyla hem Batı Trakya Türk edebiyatında, hem de sonsuz bir sevgiyle bağlı olduğu çocukların kalbinde hakettiği kalıcı yerini almıştır.

Batı Trakya Müslüman Türk azınlığının millî şairi olan Alırıza Saraçoğlu, 1938 yılında Gümülcine’de doğmuştur. Bölgenin eski ailelerinden birine mensup Saraç Hacı Hasan Efendi’nin oğludur. İlk tahsilini Türk Merkez ve Şehreküstü İlkokullarında tamamladıktan sonra Gümülcine Celal Bayar Lisesinde bir yıl okuyan Alırıza Saraçoğlu, tahsilini yarıda bırakarak baba mesleği saraçlığa başlamış olup uzun seneler bu meslekten geçimini sağlamış ve hastalık nedeniyle emekliye ayrılmıştır. Bu arada akın dışında *Birlik* dergisi, *Öğretmen* dergisi, *Gerçek* gazetesi, *Hakka Davet* dergisi ve *Yuvamız* dergisinde de şiirleri ve az da olsa düz yazıları yanında ayrıca çok sayıda Türkiye’deki dergi ve gazetelerde eserleri yayımlandı.

İki çocuk babası olan Saraçoğlu, şiire çocuk denebilecek bir yaşta merak salmış ve bugüne dek 900’ün üzerinde şiir yazmıştır. Şiirlerinin büyük çoğunluğu *Akın* gazetesinde yayınlanmıştır.

Türk Çocuk Edebiyatında Bir Başka Balkan Sesi: Romanya

Osmanlı Dönemi’nde özellikle Türklerin yoğun olarak yaşadığı Dobruca bölgesinde, bölgede bütünüyle bir şehir kültürünün varlığı söz konusu olmadığı için, araştırmacılar ciddi bir yazılı edebiyattan söz etmenin de zor olduğuna vurgu yaparlar. Böyle olduğu için divan şiirinin temsilcilerine rastlanmak pek mümkün değildir.

Günümüzde yaklaşık yüz bin Türk’ün yaşadığı Romanya’da, bu topraklardaki Türkçe yazılı edebiyat ürünlerinin en önemli temsilcisi, ataları Kırım’dan gelen Mehmet Niyazi’dir. 1878-1931 tarihlerinde yaşam Niyazi’nin şiir ve nesirlerinin bir bölümü *İthafat* (1912), *Sağış* (1931) adı altında yayımlanmıştır. Kırım üzerine yazdığı şiirleri, ölümü

ardından *Kırım Şiirleri* adlı kitapta toplanmıştır. Dobruca Sadası, Teşvik, Işık gazeteleri yanında *Mektep* ve *Aile* adı altında da dergiler çıkarmıştır...

Dobruca Türkleri arasında derin izler bırakan bir şahsiyet olan Mehmet Niyazi, kendisini yurtsuz kalan yetim bir çocuk olarak görür. Döne döne şiirlerinin ana konusu hasrettir. Kırım Tatarcasıyla yazdığı şiirleri genellikle hece ve dörtlük şeklindedir. Şiirlerinde fikir ağır bastığı için, lirizm pek görülmez.

1944 yılı sonrası sosyalist yönetimle birlikte Türkçe, Türk eğitimi ve Türkçe edebiyat kitaplarının yayınlanmasına geçilse de, 1960'la birlikte yasaklar dönemi yeniden başlar. 1990'daki siyasi değişiklikle kültür, sanat edebiyatta yeniden kıpırdamalar ortaya çıkar. *Renkler* dergisi yayın etkinliğine yeniden geçer. *Karadeniz* ve *Hak Ses* gazeteleri okur eline ulaşır. Nedir ki; dergi ve gazetelerin sürekliliği sağlanamaz.

Dobruca Tatar Türklerinin yetiştirdiği en verimli yazarlarından biri de İsmail H. A. Ziyaeddin'dir. (1912-1966) Tatar Türkçesiyle yazdığı şiirleri *Toy* adıyla 1992 yılında Bükreş'te yayınlanır. Kitapta çocuklar için yazılmış çok değerli şiir ve fabllar vardır. Didaktik yönü ağır basmakla birlikte, çizilen canlı tablolar ve tasvirler, şiirleri daha bir çekici hâle getirmektedir...

Romanya Türklerinin millî şairi olarak anılan Ahmet İsmail Daut'un hayatı, azınlık olmanın sıkıntılarıyla geçen bir yaşamdır. Ana vatan hasreti ve Türklük sevgisi içinde hep bir kor gibi yanmıştır.

Nevzat Yusuf Sarıgül, günümüz Dobruca Türk edebiyatının en güçlü isimlerinden biridir. Şiir ve hikâyeler yazdı. Ayrıca dil bilimi, folklor, edebiyat, etnoloji konusunda yoğun bilimsel çalışmaları oldu. Türk edebiyatının Romanya'da tanıtılması doğrultusunda önemli rol oynadı.

Yaşar Memedemin, yine Romanya'daki Türk edebiyatının güçlü bir temsilcisidir. O, Dobruca Türk edebiyatında gelenekçi ve millî çizgi temsilcisi kabul edilmektedir. Şiirlerinde; tarih şuuru, dil, ırk, vatan, Kırım konuları ağır basar.

Türkçe edebiyat etkinliğine katkı sunanların diğer temsilcileri: Atilla Emin, Altay Kerim, Emel Emin, Ekrem Menlibay, Enver Mahmut, Acıemin Baubec, Cemal Acıahmet, Gülten Abdullah vb. gibi isimlerdir.

Diğer Balkan ülkelerinde olduğu gibi Romanya'da da özellikle aydın göçleri yüzünden bu edebiyatı yeni kuşaklara, yani yarınlara taşıyacak genç yazıncılar konusunda sıkıntı yaşanmaktadır.

Türk Çocuk Edebiyatında Tarihsel Bir Ses: Gagavuz

1999 yılında Ankara'da T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Türk Dünyası Edebiyatı Dizisi'nde *Başlangıçtan Günümüze Kadar Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi* Gagavuz Türk Edebiyatı bölümünde Nevzat Özkan, Türkiye ve Gagavuz Türkleri arasındaki ilişkiye sözü bağlarken, şöyle der: “12 Haziran 1931'de Hamdullah Suphi Tanrıöver'in Romanya'nın başkenti Bükreş'te elçi olarak göreve başlamasıyla birlikte Gagavuz Türkleri ile Türkiye Türkleri arasındaki bağlantı ve ilişkiler yeniden canlanır. Hamdullah Suphi, ilk olarak Dobruca ve Besarabya köylerinde inceleme gezileri yapar. Gagavuzların Türkiye ve Anadolu'daki Türk kültürü ile ilişkilerini canlandırmak üzere 30-40 kadar Gagavuz gencini orta ve yüksek tahsillerini yapmaları için Türkiye'ye gönderir. Ayrıca 26 Gagavuz kasaba ve köyünde Türkçe öğretim yapan okullar açtırır...”

Gagauz Türklerine ait sözlü ve yazılı edebiyat, Gagauz Türklerinin tarihî ve kültürel varlığı gibi çok renkli bir görünüm arz eder. Anadolu ve Balkanlardaki Türk kültürünün sözlü hazinesi olan masallar, efsaneler, halk hikâyeleri, atasözleri, mâniler, halk türküleri, bilmeceler, fıkralar vb. büyük ölçüde Gagauz Türkleri tarafından da paylaşıldığı gerçeğinin altını çizerek, Türk dünyasının batı ucunda yaşayan Ortodoks Hristiyanlığını benimsemiş bir Türk topluluğu olan Gagauz Türkleri çocuk edebiyatı üzerine çok özet bir yaklaşım olsa da, bu yazımızda illa ki yer almasını arzuladık.

Bu doğrultuda Gagauz çocuk edebiyatıyla ilgili yardımına, kadim dostum, ünlü şair Todur Zanet koştu. Evet, Türkçemizin dillendiği bu coğrafyadan çocuklarla ilgili yaratılan edebiyattan tadımlık hâlinde de olsa bilgi aktarmayı boyun borcu bildik.

Gagauz edebiyatının başlangıç yılı olarak 1959 yılı sayılmaktadır. O yıl Dionis Tanasoğlu tarafından Gagauz şair ve yazarlarından oluşan *Bucaktan Sesler* adı altında ilk seçki yayımlanır. 1962 yılında Nikolay Tanasoğlu'nun kaleme aldığı "Kuşlar Bey Seçerlär" şiir masalını büyük yaşta çocuklar için ilk edebiyat denemesi olarak saymak mümkündür.

Daha sonra, XX. yüzyılın 60'lı yıllarında Gagauz okulları için hazırlanan okul kitaplarında çocuklar için eserlere rastlanır. Ama bu eserler daha çok ünlü Rus yazarlarından yapılan çevirilerdir. 1969 yılında *Gagauz Folkloru* adı altında Nikolay Baboğlu'nun hazırladığı kitap günyüzü görür.

1981 yılında da, özellikle 14-15 yaş çocuklar için Gagauz şairlerinden Stepan Kuroğlu'nun hazırladığı *Çık, Çık, Güneş!* adlı ilk şiir seçkisi yayınlanır.

Küçük yaştaki Gagauz çocukları için ilk şiirleri Todur Zanet yazar. Zanet'in bu yön-deki ilk örnekleri 1986-1988 yıllarında *Literatura Hem Arta* ve ilçe gazetelerinin sayfalarında yayınlanır. Ayrıca 1986 yılında çocuklar için Rusça olarak yayınlanan Kişinev'deki *Звёздочка* adlı derginin yedinci sayısında birçok şiiri yayınlanır.

1988 yılında *Ana Sözü* adı altında ilk Gagauz gazetesi okur eline ulaşır. Gazetenin arka sayfası çocuklara ayrılmıştır. Sayfanın sahibi Todur Zanet'in yarattığı edebiyat kahramanları "Ligorcuk" (erkek çocuk) ve "Gülcöz" (kız çocuk) dur. Böylece gazetenin her sayısında ünlü Gagauz şair ve yazarlar, niceki: Nikolay Baboğlu, Dionis Tanasoğlu, Todur Zanet, Todur Marinoğlu, Petri Çebotar, Konstantin Vasilioğlu ve diğer yazıncıların çocuklara ait eserleri yayınlanır.

1989 yılında şair Todur Zanet okul öncesi ve birinci sınıf öğrencileri için *Karımcalık* adlı ilk şiir kitabını yayımlar. Bunun ardından Mina Kösa'nın *Hazır ol!* (Şiirler), 1990 yılında da Nikolay Baboğlu'nun *Literatura Sabaalıkları Uşak Başçalarında: Ştenariylär* adlı kitabı küçük okurların ellerine ulaşır.

1990 yılından bu yana tamamen renkli olarak küçük yaştaki Gagauz çocukları için Todur Zanet'in Genel Yayın Yönetmeni olduğu *Kırlangaç* dergisi yayınlanmaktadır. Bunun yanı sıra daha büyük yaşta olan çocuklar için Stepan Bulgar'ın yönettiği *Güneşçik* adlı dergi çıkmaktadır. Son almış olduğumuz bilgiler doğrultusunda *Güneşçik* dergisi yayınına devam etmektedir.

1991 yılında Moldova Eğitim ve Bilim Bakanlığı tarafından ana okul ve ilköğretim için eğitim kitabı olarak uygun görülen *Böcecik* (çocuklar için alfabe) 1991 Kişinev'de, 2012'de de Ankara'da yayınlanır. Yine 1991 yılında Nikolay Baboğlu'nun hazırladığı, ressam Dimitri Savaştin'in resimlediği *Masallar* (*Масаллар*) adlı kitap baskıdan çıkar.

Şair Todur Marinoğlu'nun: *Tatlı Düşlär* (1997), *Okumak Kiyadı* (1997), *Benim Sevgili Dostlarım* (2013) adlı kitaplarını da burada anmamız gerekir.

Yazar Nikolay Baboğlu'nun özellikle çocuklar için yarattığı “Gani” adında edebiyat kahramanı var. Gani için yazdıklarını önce *Ana Sözü* gazetesi ve *Kırlangaç* dergisinde, 2006 yılında da *Bucaan Tarafında*. Gani adlı kitapta yayınladı.

Günümüz Gagauz edebiyatında çocuklara yönelik çalışmalarda ağırlıklı olarak Todur Zanet ve Todur Marinoğlu görülmektedir.

Sonuç Yerine

Balkanlarda Türk Çocuk Edebiyatı söz konusu olunca da, onu can çekişen bir konumdan kurtarıp, ara sıra ‘gönül okşama’lar yerine, bu alandaki gazete, dergi ve kitap dizilerinin canlandırılması için taze kana çok acil ihtiyaç duyulmaktadır. Balkanlarda bu edebiyat dalının zengin ve tarihsel bir geçmişi var. Özellikle 1960’lı yıllardan itibaren yakalamış olduğu yükselişle Avrupa’daki zengin bir çocuk edebiyatıyla boy ölçüşebilecek konuma ulaşmıştı. Günümüzde nice sıkıntılarla boğuşan Balkanlardaki Türk çocuk edebiyatını bir başına bırakmak, intiharla eş değerdir. Bu hikâye, daha bir hüzne soyunmadan, güz mevsiminde sararan yapraklar gibi yenik düşmeden, geçmiş bir tarih olarak söz etmeden, bize yüzyıl öncesinden Hacı Ömer Lütfü’yle, Şeyh Saadeddin Efendi’yle, Mehmet Niyazi’yle ve daha niceleriyle muştulanıp, Necati Zekeriya’yla zirve yapan ve gurur duyulacak konumda olan günümüz Balkanlardaki Türk çocuk edebiyatına denizde boğulmak üzere olan birine nasıl anında el uzatılması gerekiyorsa, bu edebiyat dalının ihtiyacı da o denli ciddidir.

Bu yazıyı yazmamın birincil amacı da buydu aslında. Bu topraklarda yaratılıp yaşatılan edebî ürünlerin estetik değerinden çok, deyim yerindeyse bıçağın kemiğe dayandığını, bunu bilen ve bizzat yaşayan biri olarak konuya vurgu yapıp, ilgililere duyurmaktı. Yakın bir zamanda Balkanlardaki Türk çocuk edebiyatının içinde bulunduğu koşul ve sorunları ciddi bir şekilde ele alacak bir toplantı ya da sempozyuma acil gereksinim var. Umarım gereken adresler, yetkili merciler bu çağlığı duyar.

Kaynaklar

İsen, Mustafa; İsen, Reyhan; Kireççi, Ayşe Esra. *Balkanlar Türk Çocuk Şiiri Antolojisi*, Ankara 2001.

İsen, Reyhan; İsen, Mustafa. *Yugoslavya Türk Çocuk Şiirlerinden Seçmeler*, Ankara 1983.

Kaya, Fahri. *Eski Yugoslavya’da Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi*, İstanbul 1992.

Mercan, Hasan. *Balkanlarda Çağdaş Türk Edebiyatı Antolojisi*, Ankara 2002.

Hayber, Abdülkadir. “70. yaş ve 10. ölüm yılında Necati’yi anıyoruz”, *Sesler* dergisi, Üsküp 1998, sayı: 324-325-326-327.

Beksaç, Zeynel. “En Eski Ama En Zor Zanaat Sevmektir” (Necati Zekeriya ile Röportaj), *Tan* gazetesi, Priştine, 1981.

T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Türk Dünyası Edebiyatı Dizisi’nde *Başlangıçtan Günümüze Kadar Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi*, Ankara, 1999

Zubçeviç Hafız, Tacida, *Neoklasik Divan Şairlerinden Ömer Lütfi* (Yaşamı ve Eserlerinden Seçmeler), Bal-Tam Yayınları, Prizren 2004.

Renkler, Kriterion Yayınevi, Bükreş 1995.